

Slovenya, Hırvatistan ve Bosna'nın bağımsızlık mücadeleleri ve Yugoslavya'nın dağılışı

Ezeli Azarkan*

Özet

Bu makalede Slovenya, Hırvatistan ve Bosna milliyetçilik hareketlerinin tarihi bir analizi yapılmakta ve bunun Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyetinin dağılması üzerindeki etkilerini ele alınacaktır. Bu üç devletin tarihi incelendiğinde bir etnik grubun bir devlet kurma istek ve iradesinin nasıl ortaya çıktığı görülecektir. Çalışmada bu toplumda hangi grup ve etkenlerin bağımsızlık için etkide bulunduğu ve hangi düşüncelerin nasıl gerçekleştirildiği analiz edilecektir. Ayrıca çalışmamızda, bu devletlerin tanıma kararlarını aldığı süreçte, uluslararası toplumun bu kararların alınmasındaki rolü incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Yugoslavya, Milliyetçilik, Slovenya, Hırvatistan, Bosna- Hersek.

Slovenian, Croatian and Bosnian independence struggles and dissolution of Yugoslavia

Ezeli Azarkan

Abstract

This article will analyze a historical analysis of Croatian, Slovenian and Bosnian nationalist movement and its effects on dissolution of Socialist Federal Republic of Yugoslavia. In analyzing history of those three states, this study will determine how the idea and desire for statehood of a ethnic group develops. It will determine which factors and groups in the society influence the drive towards independence and how such ideas are materialized. In this study will be analysed of the role of international community to the decision-making process behind recognition of these states.

Keywords: Yugoslavia, Nationalism, Slovenia, Croatia, Bosnia- Herzegovina.

GİRİŞ

1991 yılında Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyetinin dağılmasıyla birlikte uluslararası hukuk ve siyasal sistemin bazı temel kavramları sorgulanmaya başlandı. Ayrıca bu olay, bu kavramları test etme olanağını da ortaya çıkardı. Bu kavramlar; yeni devletlerin tanınması, egemenlik, self-determinasyon ve ayrılımdır. Bunun yanında, yeni oluşumların ortaya çıkması sorunu daha da karmaşık hale getirdi. Yugoslavya'nın dağılmasıyla meydana gelen olaylar Eski Yugoslavya Cumhuriyetlerinin devlet olarak tanınmasını oldukça güçleştirmiştir. Eski Yugoslavya Devlet Başkanı J.B.Tito'nun ölümünden kısa bir süre sonra cumhuriyetler arasında çekişmeler ve eski düşmanlıklar hortlamaya başladı. Birden bire komşuluklar ve arkadaşlıklar düşmanlıklara dönüştü. Bu düşmanlıkları haklılaştırmak için farklı etnik köken ve dini özellikler kullanıldı. Politikacılar ülkedeki işsizlik, enflasyon ve ağır borç yükü gibi yapısal ve çözümü zor sorunlar ile milliyetçilik duygularını kullanarak suni sorunlar yarattılar. Ayrıca, politikacılar bu sorunları ve duyguları güç kazanmak için kullanmaya başladılar. Bu ortam suç oranlarının artmasına, yozlaşmaya ve çatışmaların başlamasına zemin hazırladı. Bu krizi çözme konusunda yavaş ve kararsız bir tutum izlemesine rağmen Avrupa Topluluğu (AT) hızlı bir şekilde bu sorunlarla ilgilenmesi için bir ad hoc (özel ve geçici) komite kurdu. Sonuçta, Komite Eski Yugoslavya'nın hızlı bir şekilde dağılma sürecinde olduğunu tespit etti.

Hiç kimse Yugoslavya'nın parçalanmasıyla ortaya çıkan yeni devletlerin tanınmasının bu kadar karmaşık ve geniş etkiye sahip bir sorun olduğunu kavrayamamıştı. Kimine göre bu tanıma eylemi, Yugoslavya'da çıkabilecek acımasız çatışmaların durulmasını sağlayacak bir araçtı. Bazı Avrupalı devletler için ise yeni devletleri tanımak etik açıdan doğru bir karardı. Bu yöntem, sivil çatışmaları durduracak etkili bir önlem olarak görülüyordu. Ancak, tanıma işlemi de bu çatışmaların önüne geçemedi. Buna rağmen, Slovenya ve Hırvatistan'ın tanınması beraberinde Bosna Hersek, Makedonya ve Sırbistan–Karadağ devletlerinin tanınmasını getirdi. Daha sonra da Sırbistan-Karadağ'ın oluşturdukları Federal Yugoslavya Cumhuriyeti, Sırbistan Cumhuriyeti ve Karadağ Cumhuriyeti olarak ikiye ayrıldı. Böylece, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana bir devlet çatısı altında yaşayan cumhuriyetlerin resmi tanıma işlemleri de tamamlanmış oldu.

Makalenin ana konusunu Slovenya, Hırvatistan ve Bosna Hersek'e ilişkin incelemeler oluşturmaktadır. İlk olarak, bu ülkelerde tarihsel süreçte bağımsızlık için yapılan mücadelelere değinilmektedir. Bu milletlerin tarih boyunca devletlerini kurma ve bu devletlerin tanınması için yaptıkları mücadelelerde milliyetçiliği siyasal bir araç olarak nasıl kullandıkları incelenmektedir. Bu tarihi analizlerin amacı toplumsal grupların, hür irade, ayrılık ve özgürlük üzerindeki denemeleri üzerinde rol oynayan tarihi yakınma ve fikirlerin boyutlarını ortaya çıkarmaktır. Ayrıca çalışmada, eski Yugoslavya'nın üç federe devletindeki ulusal hareketlerin gelişimi ve bu hareketlerin uluslararası toplumdaki yansıması analiz edilmektedir. Bu ulusal hareketlerin tarihi devlet olma iddiaları, devletlerin tanınmasına ilişkin kriterlerin yerine getirilmesine ilişkin bir iddia mı? Yoksa gerçekte böyle bir devlet oldukları mı? Konusu incelenmektedir.

SLOVENYA

Sloven Milliyetçilik Hareketleri

Yüzyıllarca Ortaçağ Avrupa'sının bir parçası olarak yaşamaları gerçeğine rağmen, 18. yüzyıla kadar Slovenler arasında modern anlamda milliyetçilik kavramı gelişmemişti. Bunun temel nedeni, Slovenlerin diğer etnik gruplarla aynı haklara sahip olmaları, ayrı bir devlet kurma ihtiyacını hissetmemiş olmalarıdır. 13. ve 14. yüzyılda çoğu Sloven toprakları Habsburg feodal beyliğinin bir parçası idi. 1918 yılına kadar Slovenlerin büyük çoğunluğu Avusturya Macaristan İmparatorluğunun bir parçası olan Avusturya sınırları içinde yaşamışlardır. Bu gerçek, Slovenlerle Sırp'lar arasındaki birçok farkın anlaşılabilmesi açısından önem taşımaktadır¹. İlk Sloven Ulusal Programı 1848 yılında dağınık bir şekilde yaşayan Slovenleri tek bir çatı altında toplamak amacıyla oluşturuldu. Slovenlerin Ortaçağ devlet geleneği olmadığından, istekleri doğal hukuk² ilkelerine dayalıydı (Benderly, Kraft, 1996:7-8).

Avusturya- Macaristan İmparatorluğu yıkılmaya kadar, birleşik Slovenya talebi, 19. yüzyılın ikinci yarısında belirginleşen Sloven milliyetçiliğinin en büyük amacıydı. 1789

¹ Slovenlerin Avusturya ile olan yakın ilişkilerinden dolayı, kendilerini daima Avrupa kültürünün bir parçası olduklarını iddia etmişler ve Balkan bölgesinde ve Sırp olmadıklarını söylemişlerdir. Bu nedenle, Slovenlerin Avrupa devletleriyle olan yakınlıklarından dolayı ekonomik ve yaşam düzeyi olarak diğer Balkan uluslarından daha iyi durumdadırlar.

² Doğal hukuk terimi etik değer tipi olduğu gibi hukuk teorisinin de bir kavramdır. İki teori çeşidi birbirinden mantıksal olarak farklıdır. Etik teoride doğal hukuk insan davranışlarının amacını belirten ve insan doğasında beliren etik değerler belirtilir. Hukuk teorisinde doğal hukuk bazı hukuki standartların kaynağının bazı etik değerlerin yapılmasından oluştuğunu belirtir. Doğal hukuk ile hukuk teorileri arasında ahlakın hukuk kurallarının belirlenmesine etkisi konusunda bazı farklar vardır.

Fransız Devrimi Slovenler de dâhil olmak üzere tüm Avrupalıların yaşamlarını değiştirdi. Aydınlar, Fransız politikacıların savunduğu ulusçuluk ve anavatan kavramlarının gelecekte siyasetin ana konuları olacağını söylemişlerdi. 1879 Fransız devriminden sonra meydana gelen yirmi yıllık savaş süreci Slovenleri büyük ölçüde etkiledi. Slovenler, 1809 ile 1813 yılları arasında kendilerini Fransız imparatorluğunun yönetimi altında buldular. Bu yıllarda Slovenler Fransız aydınlanma hareketinden oldukça etkilendiler. Slovenler okullarda, mahkemelerde, gazetelerde ve kitaplarda kendi dillerini kullandılar. Özgürlükçü Slovenler, bu zaman zarfında, ulusçuluk ve birlik duygularının gelişmesinde çok önemli bir rol oynamışlardı (Pavkovic,1996:92).

1815 yılından sonra, Slovenler arasında Milliyetçilik kavramına olan ilgi arttı. Sloven milliyetçiliği 1815 Viyana Konferansına kadar uygun bir gelişme fırsatı bulamamıştı. Birçok tarihi milliyetçilik hareketinde olduğu gibi Sloven kimliği de aydınlar ve ruhban sınıfı tarafından şekillendirildi. Birleşik Slovenya için ilk siyasi yaklaşım, 1848 yılında Habsburg Hanedanlığı yönetimi altında yaşayan Slovenlerin okullarda ve yönetimde Sloven dilini kullanmanın yaygınlaştırılması için mücadele veren bir grup aydın tarafından oluşturuldu. Avusturya'daki özgürlüklerinden ve haklarından memnun olan çoğu Sloven ayrılıkçı ve radikal milliyetçi değildiler (Djokic,2003:84). Birleşme için var olan bu dürtü sadece Sloven geleneği ile kültürlerini korumak ve daha da geliştirmek isteği olarak yorumlanabilir.

Habsburg Hanedanlığının son zamanlarında Slovenler, kendilerini ilk kez bir millet olarak görmeye başladılar ve ayrı devlet olma arzularını dile getirdiler. Bu güdü, Slovenlerin Avrupa'daki diğer insanlardan ayrık ve eşsiz olduklarının daha da farkına varmaya başlamalarıyla eş zamanlı olarak gelişti. 1914 yılı öncesi tarihlerde Fransa ve Almanya gibi büyük askeri ve ekonomik güçleri olan devletlerin ekonomik ve siyasi alanlardaki etkisi nedeniyle, Slovenler ayrı bir devlet kurma isteklerini ilan etme konusunda gecikmişlerdir. O günün koşulları düşünüldüğünde, Avrupa'nın merkezindeki küçük milletlerin Habsburg Hanedanlığı yönetimi altında daha iyi şartlarda yaşadıklarını açıkça söyleyebiliriz. İmparatorluk, Slovenya gibi sadece bir milyonluk küçük milletleri koruyacağını ve gözeteceğini belirtmişti (Cohen,1993:11-12). Zamanın siyasi havasının bu tür küçük devletlerin bağımsızlık isteklerine yol vermemesi bunun bir kanıtıydı. Bundan dolayı, Slovenler arasında kendi devletlerini oluşturmak için gizli bir istek olsa dahi bu düşünce, uluslararası sistemi kontrol eden güçlü imparatorluklar ve devletler tarafından

desteklenmeyecekti. Onların gözünde küçük devletler kendilerini savunamazlardı. Onlar Avrupa'da sadece bir denge unsuruydular (Rogel,1996:3).

Birinci Dünya Savaşı öncesinde tüm Sloven partileri Yugoslav düşüncesini desteklediler. 1918 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle yıkılan Avusturya Macaristan İmparatorluğu; Sırp, Hırvat ve Slovenlere amaçlarını gerçekleştirme fırsatı verdi. Bu fırsattan yararlanan Sırp, Sloven ve Hırvatlar birleşerek Sırp, Sloven ve Hırvat Krallığı (SSHK)'ni kurdular. Birleşme ve 1921 Anayasasının kabulüne kadar geçen süre içinde geçici yönetim belirlendi; devletin sınırları çizildi ve barış antlaşması imzalandı (Cohen,1993:13).

18 Ocak 1919 tarihinde başlayan Versailles Barış Konferansında Krallığın sınırları belirlendi (Gow and Carmichael,2000:36-37). Siyasi konumunu, barışı, istikrarı ve sınırlarını korumak amacıyla SSHK birkaç uluslararası antlaşmayı imzaladı³. Birinci Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğramış güçler, yeni devletlerin kurulmasına karşıydılar. Versailles Antlaşması'na taraf olan İtalya SSHK'nin kuruluşuna tamamen karşıydı. İtalya'nın karşı çıkışının temelinde SSHK'nin topraklarının bir kısmını işgal isteği vardı. 12 Eylül 1919 tarihinde İtalya Rijeka şehrini işgal etti. SSHK ile barış antlaşması imzalamak için İtilaf devletlerinin baskısıyla İtalya, Cress, Losinj, Lastove ve Palgruze adalarının değiş tokuşu için Rijeka'ya döndü (Gow and Carmichael,2000:38). Yeni devleti ilk tanıyan süper güç ABD oldu (Dragnic,1983:11). İlk Yugoslavya devleti Almanya ile İtalya'nın 6 Nisan 1941 tarihinde zayıf ve bölünmüş olan ülkeyi işgal etmeleriyle ortadan kalktı. Almanya, Sırbistan'ı Alman himayesi altına alarak, Slovenya'yı İtalya'ya ekleyerek ve nihayetinde Hırvat ve Bosna toprakları üzerinde bağımsız Hırvatistan devletini kurarak ülkeyi parçaladı (Rogel,1996:18).

İkinci Dünya Savaşından sonra, 22 Kasım 1945 tarihinde, Partizanlar⁴ Yugoslavya'yı 6 cumhuriyet ve 2 otonom bölgesi bir federal yapı içerisinde Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti olarak birleştirdi. Slovenya'nın, Yugoslavya içindeki diğer altı cumhuriyetten biri olarak onlarla eşit haklara sahip olmasına karşın büyük ekonomik kalkınması ve siyasi gelişimiyle diğer cumhuriyetlere göre refah düzeyi oldukça yüksekti (Gow and Carmichael, 2000:42-51).

³ Avusturya ile 10 Eylül 1919 tarihinde, Bulgaristan ile 27 Kasım 1919 tarihinde, Macaristan ile 4 Haziran 1920 tarihinde ve Türkiye ile 10 Ağustos 1920 tarihinde barış antlaşmaları imzaladılar.

⁴ Partizanlar, İkinci Dünya Savaşında müttefik güçlerine destek olmak amacıyla oluşturulan silahlı halk güçlerinin genel adı. Yabancı bir güç ya da bir işgal ordusunun kontrolü altındaki bir bölgeyi kurtarmak için mücadele veren her türlü gayri nizami silahlı birlik için de bu adlandırma kullanılır.

Sloven milliyetçiliği, Slovenlerin dil ve kültür farklılığı inancına dayalıdır. 19. yüzyıldan beri Sloven aydınlar dili standartlaştırarak kültürel ve edebi eserlerde kullandılar. Aydınlar, Slovenya federal cumhuriyet düşüncesini, hukuk sistemlerini ve siyasi iktidarlarını kültürel farklılıklarının korunmasında siyasi araç olarak geliştirdiler (Pavkovic, 2000a:92). Bu düşünce sonradan Slovenya milliyetçiliği için bağımsızlık taleplerinin temel dayanağı oldu. Günümüzde, Sloven aydınlar Sloven dil ve kültür farklılığının korunmasının, Slovenya'nın bağımsız bir devlet olmasındaki katkılarının büyük olduğuna inanmaktadırlar.

1986 yılında Sırp Güzel Sanatlar Bilim Akademisi Slovenya'nın özerkliği kadar onun farklılıklarının korunmasının Yugoslavya için gerçek ve somut bir tehlike olduğunu belirten bir rapor hazırladı. Bu belgeler resmen yayınlanmamış olsa da geniş kesimler tarafından elden ele dolaştırıldı. Raporda, tüm Sırp soyuna karşı Sırp olmayanlar tarafından komplolar hazırlandığı vurgulandı. Ayrıca, Kosova ve Metohijo'da Sırlara fiziksel, siyasi, hukuki ve kültürel soykırım uygulandığı, bunun da özgürlüğü için verilen mücadelede Sırların 1804'ten 1941'e kadar yaptıkları mücadelenin yenilgiye uğratılması anlamına geldiği belirtilmekteydi (Rogel,1998:18). Bunlara ek olarak raporda, Yugoslavlara karşı yapılan eleştirilerde Slovenya ve Hırvatistan'ın ekonomik gelişmeler bakımından Sırlardan ve daha fakir cumhuriyetlerden üstün oldukları, ancak bu ekonomik üstünlüklerini siyasi etki ve kendi çıkarları için kullanmakta oldukları ileri sürülmekteydi. Bunun yanında, belgede cumhuriyetin bütünlüğünün yıkıldığına dikkat çekilerek, Sırların bu durumda sakin bir şekilde bekleyemeyecekleri vurgulanmaktaydı. Şüphesiz, rapor Sırbistan'ın siyasi ve ekonomik gelişmelerde Slovenya ve Hırvatistan'ın gerisinde kaldığını söyleyen Sırp elit kesimi tarafından yazılmıştır. Raporda, Slovenya'nın ekonomik ve siyasi gelişmesini sürdürmesi halinde gelecekte Yugoslavya'dan bağımsızlığını ilan edebileceği belirtilmekteydi. Bu rapor, Slobodan Miloseviç tarafından siyasi bir araç olarak kullanıldı. Miloseviç 1974 Anayasasının Sırlara verdiği zararı gidereceğine ve otonom bölgelerin özerkliğini kaldıracağına dair seçmenlere söz verdi. Miloseviç'in Kosova'daki Arnavutlara karşı yürüttüğü kampanya, cumhuriyetlere ilişkin yeniden yapılanma söylemleri ve buna ilişkin açıkladığı taslak program, Yugoslavya'yı oluşturan diğer cumhuriyetleri korkuttu (Samary,1995:75-76, Rogel,1998:19).

Bu taslağa Sloven aydınlar tepki gösterdi. Aydınlar Sloven ulusal programını oluşturmaya çalıştılar. Çeşitli yazarların temel beklentisi Slovenlerin kendi askeri güçlerini kurarak gelecekteki bağımsızlıkları için doğru yolu bulmaktı. 1980'li yılların başında ilk

siyasi muhalif gruplar Slovenya'da ortaya çıktı. Sloven gençlerin kurdukları çeşitli örgütler muhalefetin gelişmesine katkı sağladı. Muhalefetin asıl amacı, balkan devletleri içinde Avrupa kültürüne adapte olamamış Sırlardan bağlarını koparmaktı (Ramet,1992:211)..

Gelecekte Slovenya Başkanı olacak olan Milan Kucan : "Slovenler kendi ana dillerini kullanmayı sağlamayan ve içinde özgürlük, bağımsızlık ve eşitlikleri garanti etmeyen bir devleti kendi devletleri olarak kabul edemezler" (Ramet, 1992:211) diyerek muhalifliğini dile getirdi. İlk alternatif siyasi parti olarak Slovenya Demokratik İttifak Partisi (SDİP) kuruldu. Nova Revija gazetesi milliyetçilik görüşlerinin özgürce ifade edilebilmesi için partinin kürsüsü oldu (Meier,1999:58).

Yeni partinin kurucularından olan Dimitrij Rupel, Slovenlerin kültürel bağımsızlıkları kadar siyasi bağımsızlıkları için de çalışmaları gerektiğini savunarak Nova Revija gazetesi'nin yayınlanması konusuna katkıda bulunanlardan biriydi. Nova Revija'ya katkıda bulunanlardan biri olan Joze Pucnik, ülkenin bağımsızlığını kurumsallaştırdı. Pucnik, yeni bir Sloven anayasa taslağına bağlı olarak SDİP'i kurdu (Pavkovic,2000b:110). Sloven milliyetçiler 1990 Ocak ayında, Slovence kısaltması DEMOS (Demokratična Opozicija Slovenije) olan ve çok iyi tanınan muhalif koalisyon bloğunu kurdular. Bu muhalefet bloğunun amacı, insan haklarını savunmaktı. Bu muhalefet bloğu, Slovenya Hıristiyan Demokrat Partisi, Yeşil İttifak, Sloven Sanatkârlar Partisi ve Sloven Çiftçiler İttifakı gibi partilerin ortak oluşumuydu. Milan Kucan 1989 Eylül ayında Slovenya'nın Yugoslavya'dan ayrılma hakkının var olduğunu iddia etti (Ramet, 1992:211). Slovenya Federe Cumhuriyet Meclisi de bir dizi anayasal değişiklik yaptı. Meclis, bu değişikliklerle, hükümete Slovenya devlet organlarının cumhuriyeti federal organlara karşı korumaya yönelik düzenleme ve Slovenya'da olağanüstü hal ilan etme yetkilerini verdi (Hayden, 1992:11–20). Bu, Slovenya'nın iç işlerinde tam bağımsızlığını gösteren hukuki aşamaların ilkinin temsil etmekteydi.

Bu dönemin önemli bir gelişmesi de, Slovenya Komünist Partisi'nin adını Slovenya Milliyetçi Partisi olarak değiştirmesiydi. Sloven Komünist Partisi delegasyonu, 1990 yılında yapılan Yugoslavya Komünist Partisi 14.olağanüstü kongresi'nden çekildi. Parti, Marksizm'i terk ederek, ismini, programını, bayrağını ve imajını değiştirerek, "şimdi Avrupa" diye bir sloganla kendilerini yeni bir konfederal Yugoslavya için mücadele eden bir parti olarak tanımladı (Pavkovic, 2000b:110). Muhalefet, DEMOS partileri, kendi aralarında ideolojik programlarında köklü değişikliklere giderken onlar "tükenmiş kavram" olarak

Yugoslavya'nın reddinde birleşiyorlardı. Slovenya Federe Meclisi'nin bir bölümünün yenilenmesi için 1990 yılı Nisan ayında yapılan seçimlerde Komünist Demokratik Yenilik Partisi oyların yüzde 55'ini aldı. Yugoslavya'da Başbakan Lojze Peter başkanlığında ilk komünist olmayan bir koalisyon hükümeti kuruldu. Seçimlerin ikinci turunda Milan Kucan başkanlık seçimini kazandı. Farklı siyasi görüşleri savunmalarına ve eski muhaliflerin hükümette olmasına rağmen, Slovenler Slovenya'nın bağımsızlığı ve Yugoslavya'dan ayrılması amacıyla birleştiler. Yeni Sloven hükümeti Slovenya'nın bağımsızlığı için hazırlıklara başladı. 1990 Aralık ayında yapılan referandumda nüfusun % 88,2'si bağımsızlık için oy kullandı (Pavkovic, 2000a:489).

Slovenya'nın Bağımsızlık Mücadelesi

1980 yılından sonra Yugoslavya'da dönüşümlü başkanlık sistemine geçildi. Bu sistem Yugoslavya lideri Tito'nun ölümünden sonra Yugoslavya'nın parçalanmasını önlemek amacıyla oluşturuldu. Bu sistemde, Yugoslavya'yı oluşturan altı cumhuriyetin başkanının üye olduğu kolektif başkanlık konseyi bulunmakta ve sırasıyla başkanlardan biri Yugoslavya'nın devlet başkanı olmaktaydı. Sırbistan ve onun yandaşları başkanlık konseyinde, dönüşüm gereği Hırvatistan Federe Cumhuriyeti Başkanı Stipe Mesic'in başkan olması gerektiği bir dönemde, dönüşümlü başkanlık sistemini dondurma kararı aldılar. Sırbistan Bloğu, bunu yaparak, ordunun askeri hukuk gereğince, devletin tehlikede olduğu iddiasıyla olağanüstü hal durumunu oluşturmaya çalıştılar (Weller,1992:570).

Yugoslavya'yı oluşturan federe cumhuriyetler Yugoslav Ulusal Ordusu (YUO)'a alternatif, kendi ordularını oluşturmaya başladılar (Stojanovic,1995:350). Slovenyalılar Ljubiana sokaklarında kutlama yaparken, yeni hükümet askeri bir hesaplaşmaya hazırlanıyordu. Slovenya, YUO karargâhlarında akıllıca bir bağlantı kurdu. Böylelikle, Slovenya'daki Yugoslav federal kurumlarının, Slovenya tarafından devralınmasına karşı koymak için, Yugoslav Ordusunun hazırladığı planı ele geçirdi. YUO üst düzey komutanları, Slovenya'nın Yugoslavya'dan ayrılışının dış güçler tarafından planlandığını, amaçlarının da YUO'nun zayıflatılması olduğunu ileri sürdüler (Pavkovic, 2000b:136). YUO, herhangi bir bölünmeyi önlemenin ve ülkenin bütünlüğünü korumanın ve devam ettirmenin, kendilerinin anayasal bir görevi olduğunu belirtti (Pavkovic, 2000b:135).

Sloven hükümeti, askeri hesaplaşmayı kışkırtmaya çalışarak, sadece Slovenya'da birliğin ve bütünlüğün değil, ayrıca Slovenya'nın Avrupa'ya katılımının gerçekleşeceği ve

kendilerine uluslararası bir desteğin sağlanacağı ümidindeydi. Bağımsızlıklarının önündeki en büyük engel, ABD ve AT'nin, Yugoslavya Cumhuriyetleri'nin tek taraflı bölünmesini tanımayı reddetmesiydi (Radan, 2001:160-161). Yine de Slovenya, Avusturya, Almanya ve diğer Avrupa devletleriyle ilişkiler kurarak ve Avrupa'nın güvenliğine ilişkin tartışmalara katılarak akıllıca diplomatik kararlar verdi. Slovenler, uyuşmazlığın sadece Slovenya'nın güvenliği için değil, ayrıca tüm Avrupa için de bir tehdit oluşturacağını iddia etti. Yugoslavya'da ortaya çıkan ve gelişen bu uyuşmazlık, Avrupa'nın güvenliği konusuna yeni bir boyut kazandırmıştı (Rupel,1994.190-191).

Slovenya'nın en büyük taktiklerinden biri, Belgrat'tan hemen hemen hiç kimsenin tahmin bile edemeyeceği bir güç gösterisinde kullanılmak üzere gizlice edindiği silahlardı. Bağımsızlığın ilan edildiği gün olan 25 Haziran 1991 tarihinde Slovenya'nın ilk operasyonları, Slovenya'daki uluslararası sınır geçitlerini devralmak ve Hırvatistan Federal Cumhuriyeti'ne de sınır geçidi koymak olmuştur. Slovak güçler, YUO'nun silahlı birliklerinin hemen hepsini, sınır geçitlerindeki kontrolü ele geçirmek için kışlalarından çıkarken durdurabilirdi. Slovak direnişi, birçok kimseyi şaşırttı. Çoğu kimse, YUO'nun, Slovenya'da yanlış hesap yaptığını inandı. 27 Haziran 1991 tarihinde YUO, Slovenya'nın kara savunma güçlerinin kendilerine karşı sadece güç gösterisine dayanan çabalarından vazgeçeceğini sandı. YUO, ayrıca bu çabalarının kenarda oturup olayların seyrini ve ortaya çıkmasını izleyen uluslararası toplum tarafından desteklenmeyeceğini öngörmüştü. Bu "10 Gün Savaşı" Slovenya'nın zaferiyle kısa bir sürede sona erdi. Savaşın temel amacı, Slovak nüfusuna, Yugoslav federal hükümeti'nin iddia edilen düşmanlığını göstermek ve Yugoslavya devletine karşı duyulan sadakati ortadan kaldırmaktı. Gelişme, birçok yönüyle Slovenya'nın vatanseverlik duygularını güçlendiren ve vatandaşların Slovenya'ya karşı bağlılığını kuvvetlendiren ulusal kurtuluş savaşı olarak tasvir edildi. Bunun başarı olarak görülmesinin bir sebebi de, kayıpların azlığıydı. Sadece sekiz Slovak ve otuz dokuz YUO askeri öldü. Çatışmalarda 2500'den fazla Yugoslavya Federal Ordusu acemi askeri mahkûm edilirken, 111 Slovak ve 163 Yugoslavya Federal Ordusu askeri yaralandı (Benett,1995:159).

Slovak hükümeti çatışmanın hemen durdurulması için Avrupa Topluluğu (AT) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)'ten olaya müdahale etmesini istedi (Weller,1992:570). 1991 Mayıs ayında AT Slovenya'daki çatışmaların durdurulması amacıyla diplomatik girişimlerde bulundu (Weller,1992:571). Bu iki Örgüt, çatışmanın hemen bitirilmesi gerektiğini taraflara bildirdiler. AT, üç kişilik heyeti müzakereler için Belgrat'a

gönderdi. AGİT Slovenya'da barışın sağlanması görevini AT'ye devretti. AT heyeti tarafından yapılan ilk ateşkes anlaşması hemen başarısızlığa uğradı. 8 Temmuz 1991 tarihinde Heyet, Slovenya'nın bağımsızlığının "de facto"⁵ olarak kabul edildiği bir barış antlaşmasını görüşmek üzere Brioni adaları'na gitti. Yugoslavya'yı oluşturan altı cumhuriyet tarafından desteklenen Brioni Bildirisi yayımlandı. Bildiride YUO ve federal hükümetin, uluslararası sınırları tanıması isteği belirtilmekteydi. Ayrıca, Bildiride Slovak Hükümetinden YUO birlikleri üzerindeki kuşatmayı kaldırması ve savunma güçlerini dağıtması istendi. AGİT'in yerine temaslarda bulunun AT heyeti, ateşkesi ve antlaşmanın askeri yönlerine uyulup uyulmadığını gözlemlemek üzere görevliler gönderdi (Gow, 1997:52). Birçok Sloven bu sonuçtan memnun değildi. Onlar için Bildiri ve altı cumhuriyet arasında yapılan ya da yenilenmiş görüşmeler Slovenya'nın, AT tarafından, isteği dışında Yugoslavya'ya bağlı kalması için zorlandığı anlamına geliyordu. Bildirinin ardından, Yugoslavya Federal Hükümeti başkanlığını Hırvatistan temsilcisi sürdürmekteydi. Hükümet, Slovenya'daki tüm ordu birliklerini çekme kararı aldı. Sırbistan Slovenya'nın bağımsızlığını engellediği (Rich,1993:38) için Brioni bildirisi'ni kabul etti. Ancak, bu gelişmeler Yugoslavya idealini büyük ölçüde zayıflattı. Yugoslavya'nın başkenti Belgrat'taki Milloseviç hükümetinin gücü azalmıştı. Slovenya, bu gelişmelere karşın, bağımsızlık için hazırlıklarına ara vermedi. Ljubljana'daki hükümetini bağımsızlık amacına ulaşmak için güçlendirdi. 19 Aralık 1991 tarihinde Slovenya resmi olarak, bağımsızlığının tanınması için AT'ye başvurdu.

Sonuç olarak Slovenya'daki gelişmeler hakkında şunları söyleyebilirim: Slovenya'nın bağımsız devlet olma yolunda açık bir tarihi kaydı yoktur. Birinci Dünya Savaşı öncesindeki dönemde Slovenya, belirli ayrıcalıkları edindiği ve kendi kimlik ve kültürünü geliştirme imkânına sahip olduğu Habsburg Hanedanlığı ülkesinin bir parçasıydı. Yugoslavya'ya bağlı iken, Slovenya, diğer Yugoslav cumhuriyetlerinden farklı olarak, kendi dilini, kültürünü ve ayırt edici özelliklerini geliştirmeye devam etti. Almanya, Avusturya, İtalya gibi komşularıyla sağlam siyasi ve ekonomik bağlar kurdu. Slovenya'nın, Yugoslavya'dan ayrılma konusu üzerine herhangi bir stratejik kayıt (tarihi sebep) bulunmamasına rağmen, 1989 yılı öncesi yapılan çalışmalar bağımsızlığın kazanılabilmesi sürecini kolaylaştırdı. Slovenya Cumhuriyeti'nin Yugoslavya'yı oluşturan diğer cumhuriyetlerden farklı olarak nüfusunun büyük çoğunluğu bir etnik kökenden gelmektedir. Slovenya ekonomik olarak bağımsız olacak potansiyele, kendi kültür ve kimliğine, kendi eğitim sistemine ve dile sahipti. Ekonomik

⁵ Fiili durum.

olarak Slovaklar, Yugoslavya'nın geri kalanından çok daha fazla gelişmiş ve refah düzeyleri oldukça yüksekti. Ekonomideki ve dildeki ayrı olma gerçeği, Slovakların bağımsızlık için seferber olmasına yardımcı oldu.

Tarihi süreçte Slovenya bağımsız bir devlet deneyimine sahip olmamasına rağmen, bir bağımsız devlet oluşturma stratejisini geliştirebilmiş ve uluslararası toplum tarafından tanınmayı başarabilmiştir. Slovenya zekice bir strateji kullanarak Avusturya, Almanya ve İsviçre ile güçlü bağlar geliştirdi. Ayrıca, bağımsızlığının tanınması amacıyla onların güçlü desteği için kulisler yaptı. Bağımsızlık konusunda etken olan faktörler, Slovenya'nın coğrafi konumu ile Belgrat'taki federal hükümetin Slovenya'nın Yugoslavya'dan ayrılmasına rıza göstermesidir.

Uzun vadede Slovenya'nın ayrılması ve tanınması için verilen sözler bir domino etkisi yaptı. Geri dönüşümü olmayan bir döngü başlattı. O günlerde, Hırvat Başkan Franja Tuđman, "Eğer, Slovenya bağımsızlığını ilan ederse Hırvatistan'ın da acilen aynı yolu takip edeceğini" belirtti. Slobodan Milosevic, Slovenya'nın yoluna devam etmesine karar verdi. Çünkü onun topraklarında yaşayan çok az Sırp vardı. Bu nedenle, Sırbistan'ın kendi toprakları için hiçbir hak iddia edemeyeceği anlamına geliyordu. Ama bu odaklanma Hırvatistan, Bosna, Makedonya ve Büyük Sırbistan'ı oluşturma üzerineydi. Bu durumda, Slovenya'nın bağımsızlık kazanması onun planlarını bozmadı (Samary,1995:75-76).

Slovenya devlet olmak için gerekli koşullara sahip bir ülkeydi. Açık ve tartışmasız olarak sınırları belirlenmiş bir toprak parçası vardı. Çoğunluğu Slovaklardan oluşan kalabalık bir nüfusu vardı. Slovenya uluslararası ilişkiler kurabilecek ve yürütebilecek bir yönetime sahipti, özellikle de Avusturya, Almanya ve İtalya gibi diğer devletlerle iyi ve yakın ilişkiler kurmuş bir devletti. Ayrıca Slovenya, nüfusu üzerinde tam bir kontrol sağlayan meşru bir devlete sahipti. Azınlıkların haklarını garanti eden kurumlar ve kanunlar çıkardı; kendi ordusunu geliştirdi ve bağımsızlık kazanıncaya kadar Slovenya, diğer cumhuriyetler arasında yaşam standartları ve ekonomik refah bakımından en fazla gelişen Cumhuriyet oldu. Bundan ötürü, Slovenya'nın bağımsızlığı kazanması Hırvatistan ve Bosna Hersek'ten daha kolay oldu.

HIRVATİSTAN

Hırvat Milliyetçiliğinin Tarihi

Hırvatistan'ın durumu Slovenya'dan daha hareketli ve karmaşıktır. Hırvat tarihi tüm Hırvatları içine alan bir bağımsız devlet kurma mücadeleleriyle doludur. 6. yüzyıl Hırvatlar

için önemli bir tarihtir. Çünkü bu yüzyılda Hırvatların ataları bugünkü Hırvatistan topraklarına gelmişlerdi. Hırvat tarihi içinde çok önemli bir kırılma noktası Dalmaçya kabile reisi Tomislav'ın 925 yılında Papa X.John tarafından Hırvat kralı olarak kutsanmasıdır (Miller,1994:4).

1102 yılında Hırvatların yaşadığı yerleri de içine alan Macaristan devleti kuruldu. Hırvatlar Macar egemenliğinde olmasına rağmen, kendilerinin oluşturduğu Sabor⁶ denilen bir meclis tarafından yönetilmişti. Hırvatlar 14. ve 16. yüzyıllar arasındaki dönemde Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde kaldılar. Ama 17. yüzyılda Avusturyalılar ve Hıvatlardan oluşan ordu Osmanlı İmparatorluğu ordusunu yendi ve Avusturya Hansburg hanedanlığı kralı, Avusturya Macaristan ve Hırvat Kralı sıfatıyla taç giydi (Miller,1994:18). Hırvatistan ile Bosna arasında Kanija olarak bilinen çıplak bir toprak parçası sınır olarak belirlendi. Bu bölge, Osmanlılardan kaçan bir Sırp göçmenleri kolonisiydi. Bu kolonide Sırp lar ayrıcalıklara sahipti. Bu ayrıcalıklara⁷ karşın Avusturya- Macaristan Krallığına zorunlu askerlik hizmeti vermekteydiler. Avusturya- Macaristan Krallığı Sırp ları, Hırvatların ayrı bir devlet kurma girişimine karşı kullanmak üzere bir güç olarak himayesinde bulundurmıştu (Bartlett,2003:8).

1830'lı yıllar modern Hırvat milliyetçiliğinin başladığı tarihtir. Bu hareketin içinde en çok genç aydınlar ve öğrenciler ile orta sınıf halk yer almaktaydı. Asıl amaç, büyümek için gerekli olan ulusal gururun siyasi güce dönüştürülmesi ve yeniden canlandırılmasıydı. 19.yüzyıl, Hırvatlar için ulusal bağımsızlıkları açısından önemli bir dönemdir. Djakavo Piskoposu J.J. Stros Mayer ulusal bir parti kurdu. Bu partinin amacı Hansburg monarşisinin içinde reforma gidilerek federal bir devlet kurmaktı. Stros Mayer ortak bir slav kültürü ve devleti kurmak amacıyla Yugoslav düşüncesini⁸ desteklemekteydi. 1848 yılında Hırvat aydınlar ayrı bir Hırvat kimliği oluşturma çalışmalarına başladılar. Bu dönemde Hırvatlar için olumsuz olan bir gelişme yaşandı. Macaristan'daki ayaklanmada başarılı olan Macarlar, 1867 yılında Avusturyalılar ile eşit katılım ve haklar elde ettiler. Hansburg idaresine sadık olan

⁶ Sabor Hırvatların seçimle seçilen krallarının geleneğini sürdüren ve ortaçağda kurulan bir meclisti. Sabor'un yüzyıllar süren tarihi içinde Hırvatların asimile edilmesi ve haklarının korunması için Macaristan ve Avusturya-Macaristan krallıklarına karşı mücadele etmiştir. Hırvatların bu özelliklerinden dolayı, Avusturya ve Macaristan Krallıkları egemenliğinde kalan Sırp lardan farklı olarak Hırvatlar sürekli ayrı bir ulus ve devlet olarak görülmüştür.

⁷ Sırp ların ikamet ettiği Kanije bölgesinde sahip oldukları ayrıcalıkların başlıcaları şunlardı: Sırp lar arasında sosyal ilişkilerini düzenlemek amacıyla Zadruga kurumunu kurdular. Ayrıca, dini görevlerini yerine getirmek için Ortodoks mezhebinin dini kurumlarını oluşturdular. Bunun yanında feodal beyliklerini kurdular.

⁸ Bu düşünce, Dalmaçya'daki Hırvat Pati Lideri Ante Trumbic ve Gazeteci Franjo Supilo'nun Dalmaçya ve Hırvatistan'ın birleşmesi gerektiğine ilişkin 1905 yılında yayınladıkları Rijeka Deklarasyonuna dayanır. (Gross,1979-1980:4).

Hırvatlar, Macarların idaresinden hoşnut değillerdi. Bu nedenle iki tür Hırvat milliyetçiliği gelişti. Bunlardan ilki, İmparatorluğa sadakatle bağlı olup imparatorluk içinde eşit haklar için mücadele verilmesi gerektiğini savunuyordu. İkinci tip milliyetçi hareket ise, İmparatorluk içinde otonom bölge elde etme düşüncesini savunuyordu. Bu dönemde milliyetçiler sürekli olarak ulusal duyguların gelişimi için mücadele etmeye çalıştılar. Bu çalışmaların amacı Hırvatlara ulusal kimlik bilincini kazandırmak ve Hırvatları birleştirmektir (Wandruszka and Urbanitsch, 1974:481).

Hırvat milliyetçilik hareketinde İliyrian hareketi önemli bir yere sahiptir. İliyrian hareketi Hırvat ulusunu yeniden canlandırma hareketinin adıydı. Bu hareketin de iki boyutu vardı; Hırvat olmak ve Slav olmak. Hareketin Slav boyutu, Slavların tek bir ulus oldukları ve tek bir bağımsız devlet içinde birleşmeleri gerektiği düşüncesine dayanıyordu. Ancak, bu boyutu savunanlar, Hırvatların imparatorluk içindeki zayıf siyasi ve ekonomik durumu ile çağdaş Pan-slavizm hareketi nedeniyle başarılı olamadılar. Bazı Sırlar, İliyrian hareketini Roman Katolik kilisesinin Ortodoks kilisesine ve Sırp kimliğine karşı bir çaba gibi yorumladılar. Slovenler İliyrian hareketine kuşkuyla bakmaktaydı. Onlar, bu hareketi yeni bir ulusal kimlik bulma çabalarına yönelik bir tehdit olarak algıladılar (Cuvalo, 1990:10). Hırvat milliyetçiliği doğal olarak büyük oranda savunmayla ilgiliydi. Bu milliyetçilik, Macarlara karşı bir siyasi mücadele olarak başladı ve kendi kimliklerini koruma yönünde bir yol olarak sürdürüldü. Bununla birlikte, Hırvatlar bir gün kendi devletlerini kuracaklarına dair ümitlerini sürekli olarak korudular. Birinci Dünya Savaşı, Sarajevo'da Bosnalı bir Sırp tarafından Avusturya İmparatorluğu veliahdına bir suikast ile kıvılcımlandı. Daha sonra gelişen olaylar, bütün Slavların birleştirme fikrinin gelişmesi yönünde önemli rol oynadı. Savaş bütün Slavlarda kendi devletlerini kurmak için uygun zaman olduğu hissini uyandırdı. 1915 yılında Paris'te Yugoslav Komitesi kuruldu. Komite yeni bir Yugoslav devletinin kurulmasını desteklemeleri için müttefik güçlere yönelik çalışmalara başladı. Korfu Bildirisi olarak bilinen bir anlaşma 20 Temmuz 1917 tarihinde imzalandı (Bartlett, 2003:14). Birinci Dünya Savaşı'nın son günlerinde Sırp, Hırvat ve Sloven ulusal Konseyi Zagreb'te kuruldu. 19 Ekim 1918 tarihinde Hırvat Sabor Meclisi resmi bir bildiri yayınlarak Avusturya- Macaristan İmparatorluğu ile varolan bağlantılarını kopardığını ve bütün siyasi hukuki ve ekonomik sözleşmelerin hükümsüz olduğunu belirterek, bağımsız Hırvat devletini ilan etti. Sabor bildirisi'nde, ayrıca, Güney Slavlarla birlikte bir devlet kurma amacında olduklarını da belirtmişti (Bartlett, 2003:14). 24 Kasım 1918 tarihinde Ulusal Konsey Komitesi toplantısında

Slovenler, Hırvatlar ve Sırp'lardan oluşan bir birliğin kurulması kararı alındı. Bu birleşik devlet kurma fikrine sadece Hırvat Köylü Partisi karşı çıkmış ve federal bir devletin kurulmasını savunmuştu. 2 Aralık 1918 tarihinde Sırp, Sloven ve Hırvat Krallığı (SSHK) ilan edildi. 1918 yılında Sırp'ların ağırlığının his edildiği yeni anayasa Kosova savaşı'nın yıldönümünde kabul edildi. 1919 yılında da geçici parlamento oluşturuldu (Dragnich, 1992:63–64).

1934 yılında Kral Alexandar, Marsilya'da bir terörist tarafından suikast yapıldı. Makedonya milliyetçi partisi UMRO hareketi'nin üyesi olan terörist, Ante Paveliç liderliğindeki radikal Hırvat Milliyetçiler adına eylemi düzenlemişti. Hırvat Haklar Partisi lideri olan Paveliç, SHSK'ye karşı mücadele eden terörist Hırvat Devrimci Örgütünü kurmuştu. Örgütün amacı bağımsız bir Hırvat devletini kurmaktı (Dragnich, 1992:18, Cohen,1993:17). Krallık 1938 yılına kadar vekâletten Prens Paul tarafından yönetildi (Lampe,1996:195). 1938 yılında yapılan seçimlerde Hırvatların kurdukları Köylü Partisi oyların yaklaşık % 44'nü aldı. Prens Paul ülke bütünlüğünün Hitler Almanyasının tehdidi altında olduğunu ve 1919 Versailles Antlaşmasında düzenlenen Avrupa dengesinin bozulmak üzere olduğunu fark etti. Korkulan, Hırvatların Almanların yanında yer alarak Yugoslavya'dan ayrılması ve bağımsızlığını ilan etmeleriydi. Hükümet Hırvatların özerklik istemlerine uzun süre dayanamayabilirdi. Köylü Partisi Başkanı Vladko Macek ve Yugoslavya'nın Sırp Başkanı Drogisa Cvetkovic Hırvatistan'ın özerk olacağı yeni bir anayasa üzerinde görüşmeye başladılar (Bartlett, 2003:18).

20 Ağustos 1939 tarihli Yeni Anayasa eski sistemi değiştirerek, devletin isminden Yugoslavya'yı kaldırdı. Bunun yanında, Anayasa, Hırvatlara kendi hükümetlerini kurma ve başkanını seçme hakkı tanıdı. Federe devlet olarak Hırvatistan'ın sahip olduğu yetkiler şunlardı: İç işlerinde bağımsızlık, hukuksal, eğitsel, endüstriyel, ticari ve mali sistemle ilgili tüm yetkiler (Lampe,1996:189-191). Hırvatlar Bosna'nın bir parçası olan ve nüfusunun çoğunu Hırvatların oluşturduğu Srijem bölgesi ile ilişkilerini oldukça geliştirdiler.

1941 yılında Nazi Almanyasının istila tehdidi altında Tripartite Paktı Çetkovic hükümeti tarafından imzalandı. Hemen sonra, Yugoslav silahlı kuvvetleri İngiliz destekli Dusansmovic önderliğinde darbe yaptı. Prens Paul Yunanistan'a sürgün edildi. Darbe liderleri yeni anayasa ile verilen özgürlükleri geri aldılar. Onlar, büyük Sırbistan'ın kurulması projesine sıcak bakmaktaydılar (Bartlett, 2003:19).

Darbe Hitleri çıldırttı. 6 Nisan 1941 tarihinde Belgrat'a bir hava saldırısı düzenlendi. Bu

saldırı çok sayıda sivilin ölümüne neden oldu. Hava saldırısını büyük ve ağır bir eksen saldırısı takip etti ve Yugoslav ordusu yenildi. Zagreb'te ağırlıkta olan görüş, Sırp'lardan dolayı Almanlarla savaşın başladığıydı. Saldırıya karşı küçük bir direniş vardı. Hırvat Köylü Partisi Başkanı Macek Almanlara karşı direnmemeyi kararlaştırdı (Goldstain,1999:130).

Almanlar Macek'ten Hırvatistan'ı kurmasını ve hükümetin de başına geçmesini istedi. Ancak, Macek, ittifak devletlerine dayanan bir devlet istemediği için teklifi reddetti. Macek ittifak devletlerinin savaşı kaybedeceğini düşünüyordu. Ancak, Macek İtalya'da faaliyetini sürdüren faşist Ante Palevic liderliğindeki Ustashe (isyan,başkaldırı) Hareketi milislerinin Zagreb'i ele geçirip bağımsız Hırvatistan devletini ilan edebileceğini düşünememişti. Gerçekte ise, Hırvatistan bir uydu devletti ve ittifak devletlerinin vesayetinde yönetilmekteydi (Bartlett, 2003:20).

Ustashe hareketi kökenleri Hırvat milliyetçiliği kadar eski bir tarihe uzanır. Ustashe hareketi kendisini Hırvat halkının, dilinin ve kültürünün gerçek temsilcisi olduğunu iddia etmekteydi (Taşar vd ,1996:54-55). Ustashe hareketi üyeleri kendilerini asıl Hırvat olarak gördüler. Hareket üyeleri Hırvatistan'ın Katolik bir devlet olarak bir gün mutlaka kurulacağına inanmaktaydılar. Bunun önündeki en büyük engel bir milyonun üzerinde Sırp'ın Hırvatistan'da yaşamasıydı. Ustashe hareketi etnik temizlikten yana bir politikayı savunuyor ve Almanya ile İtalya'daki Faşist örgütlerle işbirliği yapıyordu (Goldstein, 1999:131-133).

Kral Alexandra'nın öldürülmesinden sonra, Ustashe hareketi liderleri İtalya'da sürgüne gönderildi. Burada İtalya devlet başkanı Mussolini tarafından desteklenerek, İtalya'nın dış politikasının bir aracı olarak kullanılmaya başlandı. 1941 yılında Hırvatistan devleti ilan edildiğinde, İtalya, Ustashe hareketi liderlerini Hırvatistan'a yolladı. Almanya ise, Hırvatistan'da faşist bir hükümet kurdu (Goldstein, 1999:132).

10 Nisan 1941 tarihinde Ante Pavelic Zagreb'e geldi ve ilk bağımsız Hırvat devletinin başına getirildi (Lampe,1996:206). Başkan olarak Pavelic Poglavnic (Fühler) unvanını aldı ve devlet yönetiminde devlet başkanı, başbakan ve dışişleri bakanı görevlerini yürüttü. 1941 Mayıs ayında sadık yüz bin Ustashe taraftarı vardı. Bu radikal ordu Ustashe hareketi sempatanları, az eğitimli kişiler ve fakir Hırvatlardan oluşmaktaydı. Belli bir zaman sonra hükümetlerini ve bağımsızlıklarını ilan ettiler. Ustashe hareketi hükümeti devir aldıktan sonra siyasi teröre başladı, çalışma kampları oluşturdu ve hukuki olmayan mahkemeler kurdu. Hırvatistan'ın kurulmasından bir hafta sonra hükümet, yasalarının amacının "insanları ve devleti korumak" olduğu ilan etti. Hırvat devletinin varlığını tehdit eden ve Hırvat devletinin

çıkarlarını zedeleyen, bunlara aykırı hareket eden herkes sert cezalarla cezalandırıldı. Asıl amaç bu yasayla Ustashe'nin yeterli ve geniş bir hukuki yapıya kavuşmasını sağlamak ve savaş öncesindeki bütün düşmanlardan intikam almaktı. Sırp Kril alfabesi yasaklandı, sadece Hırvat Latin alfabesinin kullanılmasına izin verildi (Taşar vd, 1996:54–58). Hırvatistan'da siyasi katılım ve vatandaşlık hakkı sadece Hırvatlara verildi. Bütün hukuk sistemi ve yönetin Ustashe hareketinin elindeydi. Ustashe'li yöneticiler bu güçleri istediği gibi kullandılar (Bartlett, 2003:20–21).

İlk başta halktan yeni yönetime ilgi ve destek olmasına karşın, Hırvatistan'da kurulan komünizm yanlısı Partizanlar Sırp bölgesi Dalmaçya'nın iç bölgesi Likaq ve Krin etrafında direniş göstermeye başladılar. Sınır değişikliklerini siyasi çıkarlar doğrultusunda yapan bazı Hırvat politikacıların tutumu Hırvatistan'da hukukun nasıl kullanıldığının bir örneğidir. Ante Pavelic Dalmaçya sahillerini İtalyanların yeni hükümeti desteklemeleri şartıyla vermişti. Ustashe hareketi üzerinde 1930'lu yıllarda İtalya'nın; 1940'lı yıllarda ise Almanların denetimi söz konusuydu (Bartlett, 2003:21).

Pavelic, Hırvat mücadele tarihini faşizmin Avrupa'ya egemenliği çerçevesinde Sırp'lardan ayrılma mücadelesi olarak açıkladı. Ustashe Hırvat devletinin sürekli hukuki bir varlık olduğunu ve uluslararası tanımadan yoksun bırakıldığına inanmaktaydı. Onlara göre Yugoslavya Krallığı meşru bir yönetim değildi. Çünkü Hırvatların büyük çoğunluğu bu yönetimi istemiyordu. Ayrıca, demokratik sürece katılım için seçim veya referandum yapılmamıştı. Bu durum, Yugoslav hükümetinin hukuksuzluğunun göstergesiydi ve kabul edilemezdi. Ustashe Hareketinin en büyük amacı ari bir ulus ve homojen bir devlet yapısı oluşturmaktı. Onlar amaçlarına ulaşmak için kurdukları toplama kamplarında sadece Sırp'ları değil, Musevileri ve komünistleri de toplayıp işkenceler yaptılar, öldürdüler (Stojanovic,1995:340). Ustashe egemenlik ile etnik türdeşliği eşit saydı.

Pavelic ve onun yandaşları hazırladıkları siyasi programlarında yeni kanunlar çıkarmayı, siyaseti ve devlet yönetimini yeniden yapılandırmayı hedeflemişlerdi. Onlar çağdaş İtalyan-Alman modelini ve ulusal kültürü yansıtan yeni bir düzen kurdular. 1941 yılında yayınladıkları programları tümüyle faşist ve totaliter düşüncelerden esinlenerek hazırlanmıştı (Mulaj, 2006:30). Ustashe yönetimindeki devlet, eğitim kurumlarında Ustashe gibi düşünen, onun gibi konuşan, onun gibi hareket eden ve devlete itaat eden bireyleri yetiştirmek için eğitim programları hazırladı. Kısacası, Hırvatistan'ın bütününde Ustashe düşünceleri temel olmalıydı. Çok geçmeden içinde sadece Ustashe hareketine hizmet

edenlerin bulunduğu Ustashe teşkilatı şekillendi. Ustashe hareketi'nin Hırvat ulusunun bir parçası olarak nitelendirdiği Bosna Hersek Müslümanlarının nüfusu, o tarihlerde 700,000 civarındaydı. Bosna Müslümanlarını kazanmak için özel bir siyaset başlatıldı. Hırvat ulusunun çiçeği diye adlandırıldı ve Bosna'ya Hırvatistan'ın yüreği dendi (Goldstein, 1999:135).

1941 yılında Ustashe güçleri ve yabancıların işgaline karşı silahlı direniş başladı. Organize edenlerin başında, Hırvatistan'ın ortasında yaşayan Sırp'ların liderlik ettiği, komünistler bulunuyordu. Nisan 1941'de Yugoslavya dağıldığı zaman Hırvat Komünist Partisi Merkez Teşkilatı ulusal liberal mücadelenin ana hatlarını bir bildiriyle yayınladı. Bildiride, ülkenin yabancılar tarafından yönetilmemesi ve yabancı hâkimiyetine son verilmesi ve kurulacak yeni demokratik Yugoslavya'da insanların eşit ve özgür olacakları ve Hırvatistan'ın da bağımsız Yugoslavya içinde bulunacağı ilan edildi. Bu sloganla faşizm karşıtı silahlı direniş tedrici olarak Hırvat bölgesinde yayıldı. Hırvatistan'da 1941 güzünde yasal ve yasadışı örgütler kullanılarak silahlı direniş organize edildi. Taburlar ve müfrezelerden oluşan silahlı birlikler partizanlar olarak adlandırıldı (Joes, 1996, 1996:62). Partizanlar kurtarılmış köy ve küçük kasabalarda Halk Kurtuluş Komiteleri (HKK)'ni kurdular. Bu kuruluşlar partizan çizgisinde hizmet veren sivil kuruluşlar olarak çalıştılar. Bu gelişmelere dönemin ciddi ekonomik bunalımları ve sıkıntıları eklenince, aniden meydana çıkan ve devamlı büyüyen siyasi ve silahlı direniş Ustashe yönetimini ve işgal güçlerini zor durumda bıraktı.

1928 yılından beri Hırvat asıllı Josip Broz Tito Yugoslav Komünist Partisi liderliğini yürütmekteydi. Komünistler güçlü milliyetçilik duyguların öneminden dolayı Hırvatistan ve Slovenya'da, Yugoslavya Komünist Partisi çatısı altında ayrı ayrı Komünist partiler kurdular. Direnişin başlarında, Yugoslav Komünist Partisi içindeki bölümler arası iletişim sınırlandırıldı. Bu süreçte, Hırvat partisi lideri Adrile Hebrang'ın hazırladığı parti programı taraftar bulmaya başladı (Bartlett, 2003:23). Hebrang Hırvatları direnişe katmanın yolunun Hırvat devleti duygusunu kullanmaktan geçtiğini kavramıştı. Bu nedenle, kurulacak yeni sosyalist cumhuriyette Hırvatların geniş bir özerkliğe sahip olmaları gerektiğini savunuyordu. Hırvatistan'da kayda değer önemli bir hareket de, Ani-Faşist Hırvatistan Ulusal Kurtuluş Konseyi (HUKK) idi. Bu hareket Hırvatistan'ın bağımsız bir devlet olması yönünde silahlı mücadelesini sürdürmekteydi (Bartlett, 2003:23).

İkinci Dünya Savaşı sonlarına doğru, Partizan örgütü sürgündeki Kraliyet Hükümeti

lideri Ivan Subasic'le bir antlaşmaya vardı. 1 Kasım 1944 tarihli antlaşmaya göre Savaş sonrasında Partizanların kuracağı hükümette sürgündeki hükümetten üç kişi olarak görev alacaktı (Jelavich, 1983:295). Bu gelişmelerin yanında, 1944 yılı Mayıs ayında HUKK Hırvatistan'da devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını oluşturdu. Bu gelişme yeni kurulacak Yugoslavya'da Federe Hırvatistan'ın da yer alacağı bir ön aşamaydı. J.B. Tito, ilk olarak, savaş sonrasında, 1945 Mart ayında geçici hükümeti kurdu. 1944 Kasım ayında bir anayasal toplantıda monarşi kaldırılarak yerine Federal Yugoslavya Cumhuriyeti ilan edildi. Yeni devlet 6 cumhuriyetli bir federasyon olarak kuruldu. Bu cumhuriyetler; Slovenya, Hırvatistan, Bosna Hersek, Sırbistan, Makedonya ve Karadağ'dı (Beloff,1985:73).

1960'lı yıllarda Yugoslav ekonomisinin gelişimi iki önemli yönde Hırvatistan'ı etkiledi. Bunlardan birincisi, Hırvatistan'da turizm endüstrisinin gelişmesiydi. Bu gelişme, Hırvat otel sektörüne büyük bir miktar yabancı para girmesini sağladı. Ancak, bu paralar Belgrat'taki merkezi yönetime aktarılıyordu. Bu nedenle, Hırvat çıkar grupları bu paraların Hırvatistan'da kalması yönünde federal yönetimin politikalarını değiştirmesi ve bu yönde reformlar yapılmasını istediler (Bartlett, 2003:29). Bu reform istekleri Hırvat Komünist hareketinden üç politikacının⁹ desteğiyle önem kazandı. Bu talep Yugoslavya içinde Hırvatistan'a daha geniş özerklik verilmesi yönünde geniş bir hareketi başlattı. Bu harekete destek amacıyla Hırvatistan'da örgenci gösterileri ve grevler yapıldı. Ancak bu hareketler merkezi yönetim tarafından polis gücüyle bastırıldı(Bartlett, 2003:20).

Hırvatistan'a daha çok özerklik verilmesi yönündeki talepler bastırılmasına rağmen, Yugoslavya yönetimi Hırvatistan'ın daha çok dövizi elinde bulundurmasına izin verdi. 1967, 1971 ve 1974 yıllarında yapılan Yugoslavya Anayasa değişiklikleriyle cumhuriyet ve özerk bölgelere daha fazla haklar tanındı (Stojanovic,1995:342). 1974 Anayasa değişiklikleriyle Hırvatistan'ın kendi kendisini yönetmesine ilişkin hakları genişletildi. 1971 Anayasa değişikliklerinde Hırvat Federe liderliği "ulusal" olarak tanımlanırken, 1974 Anayasa değişikliklerinde "kendini yöneten" olarak tanımlanmıştır (Hile,1995:599). Ancak, bu tanımlanmanın şerhinde, Yugoslavya yönetiminden ayrılma hakkını içermediğini, sosyalist yönetim içinde kendi kendini yönetme olarak yorumlanması gerektiği belirtilmiştir (Ilgar, 1992:70-77). Daha sonraki yıllarda Hırvatistan'a ekonomik yönden ayrıcalıklar verilmesine devam edildi. Bu çerçevede, Merkezi yönetim Hırvatistan'ın turizmden elde ettiği dövizleri ekonomisini güçlendirmesi için kullanmasına ilişkin olanaklar sağlandı.

⁹ Miko Tripalo, Sabka Dabcev- Kucar ve Pero Pirker.

1979 yılında Yugoslavya'da ekonomik kriz ortaya çıktı. 1980'li yılların başlarına kadar, üretimde sıkıntılar ve ekonomik gelişmede ciddi düşüşler yaşandı. 1980 yılında Yugoslavya Devlet Başkanı J.B. Tito'nun ölmesiyle ekonomik kriz derinleşti. Tito'nun ölümü bastırılmış milliyetçilik duygularının daha yüksek sesle ifade edilmesi olanağını ortaya çıkardı. Diğer yandan, 1974 Anayasa değişiklikleriyle özerk bölgelere verilen ayrıcalıklar, bu bölgelerin fiilen Sırbistan'dan bağımsız hareket etmelerini sağlamıştı (Ilgar, 1992:70-77). Sırlar iki özerk bölge olan Kosova ve Volvodina'ya verilen haklardan rahatsızlık duymaya başladılar. Arnavutlar Sırların bu rahatsızlıklarından büyük endişe duymaktaydılar (Silovic, 2000:150). Bu sebeple, Sırbistan'dan daha fazla özerklik elde etmek amacıyla 1981 yılında gösteriler yapmaya başladılar. Kosova'daki gösteriler ve özerk bölgelerdeki durumlarından memnun olmayan Sırlar durumlarını 1981 yılı sonlarında yapılan Sırp Komünist Partileri Ligi komitesi'nde dile getirdiler. 1984 yılında Sırp Komünist Komitesi Sırbistan'ın bütünleşmesinden ve Federasyon içindeki durumundan şikâyetçi olduğunu açıkladı. Sırp partiler,1974 Anayasa değişikliklerine aldırmaksızın, Yugoslavya'da “Yeniden Bütünleşme Platformu” kurarak Sırp milliyetçisinin yükselmesini sağladılar. Bu süreçte, Sırların taleplerini karşılamak için Miloseviç yönetiminin zorlamasıyla Sırbistan ve Kosova Anayasalarında değişiklikler yapıldı. Sırbistan'ın bu hareketi Slovenya ve Hırvatistan'da hoşnutsuzluk yarattı. Bu devletler ilerde kendi federe devletlerinde aynı girişimin yapılabileceği kaygısına kapıldılar. Bu olaylar, Yugoslavya'nın dağılma sürecini başlattı.

Hırvatistan'ın Bağımsızlık Mücadelesi

1989 yılının Haziran ayında Franjo Tudjman¹⁰ Demokratik Hırvatistan Birliğini (DHB) resmi olarak kurdu. Tudjman İkinci Dünya Savaşı sırasında Partizan ordusunda general rütbesiyle görev yaptı. Ancak, sonradan aktif bir Hırvat milliyetçisi oldu (Stojanovic,1995:345). Tudjman revizyonist bir Avrupa tarihçisiydi. O, deneyimlerini bağımsız bir Hırvatistan kurulması için mücadelesine yansıttı. Tudjman seçim kampanyasını Hırvatların self-determinasyon haklarını elde etme ve Sırp azınlığın üstünde kontrolü sağlamlaştırma üzerine kurdu.

Tudjman'nın amacı “ulusal bütünleşmeyi” sağlamaktı. Bu amaçla, toplumdaki farklı ideolojik görüşler arasında uzlaşma sağlama yönünde çalışmalar yaptı. Tudjman sağ-sol

¹⁰ Franjo Tudjman 1922 yılında doğdu. İkinci Dünya Savaşı sırasında ulusal kurtuluş mücadelesi içinde yer aldı. Yugoslavya ordusunda general rütbesine kadar yükseldi. Hırvatistanın bağımsızlığı kazandıktan sonra devlet başkanı oldu.

görüşleri benimseyen ve geçmişte Partizan ve Ustashe yandaşlarını uzlaştırıcı ve birleştirici bir misyon yükledi. Onun programına göre, Hırvatistan'ın yönetiminin üst düzey görevlerinde Sırlara tanınan ayrıcalıklar toplumda kutuplaşmalara neden olmaktadır. Bundan dolayı, Tudjman'ın programda bu kutuplaşmanın önlenmesi için bu ayrıcalıklara son vermek gerektiği belirtilmişti. Tudjman'ın diğer bir iddiası, Bosnalı Müslümanların İslamiyeti kabul eden Hırvatlar olduğu, Yugoslavya'nın dağılması halinde Bosna'nın Bağımsız Hırvatistan sınırları içinde kalması gerektiği yönündeydi. Bu yayılımcı düşüncesini, iki bölgenin tarih boyunca birbiriyle olan ilişkilerine atıfta bulunarak haklı çıkarmaya çalışıyordu. Tudjman Hırvatistan ve Bosna'nın ortak mücadele etmesi halinde ortak düşmanları olan Sırları yenebileceklerini savunmaktaydı (Irvine, 1997:8–10).

Tudjman Hırvatistan'ın ekonomik sıkıntılarını, Hırvatistan'ın Belgrat'a karşı adil olmayan ekonomik sorumluluklarından kaynaklandığını iddia ediyordu. Güçlü muhalefete rağmen, Tudjman seçimden zaferle çıktı. DHB (Demokratik Hırvatistan Birliğini) Kanada ve ABD'de bulunan Hırvat diasporasından büyük destek görmeye başladı. Tudjman'ın en büyük destekçilerinden biri Toronto'da Hırvat göçmeni olarak yaşayan ve sonradan savunma bakanı olan Gojko Susak'tır. Hırvatlar arasında DHB'ye katılım gün geçtikçe artmaktaydı. Onlardan biri Solvenya'da Orahoica'nın eski belediye başkanı, gelecekte bakan ve başbakan olacak Stipe Mesic'ti.

1990 Mayıs ayında Yugoslavya'da, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ilk kez çok partili seçim yapıldı. Seçimde DHB 356 sandalyeli mecliste 205 sandalye, Komünist Parti de 75 sandalye kazandı. Aynı ayda, Sabor toplantısı yapıldı, toplantıda Franjo Tudjman devlet başkanı olarak seçildi ve Stipe Mesic başbakan olarak atandı. Ayrıca, Sabor'un Anayasada değişiklik yaparak cumhuriyetin adından "Sosyalist" kelimesini çıkardı (Bartlett, 2003:36).

Sabor'un Anayasada yaptığı değişiklikle "Hırvatistan'ın Hırvatların anavatanı olduğu" ifadesini Anayasa'ya ekledi. Buna ek olarak, değiştirilen Anayasanın ilk bölümünde yer alan "temel haklar" kısmında "Hırvat ulusunun binlerce yıllık bağımsızlığı ve devlet devamlılığı" ve " tarihsel olarak Hırvat ulusunun tam egemen bir devlet olamaya hakkı olduğu" ifadeleri bulunmaktaydı. Yine değiştirilmiş Anayasa'da "Hırvat ulusunun self-determinasyon hakkı olduğu" ve Hırvat Cumhuriyeti "azınlıkların içinde olduğu Hırvat ulusunun devleti" olarak belirtilmekteydi. Tüm bu ifadelerde "Hırvat ulusu" kavramında kast edilenler etnik kökeni Hırvat olanlardı. Bu ifadeler Anayasada yer alıncaya kadar sembolikti ve yasal bağlayıcılığı bulunmamaktaydı. Ayrıca, değiştirilmiş Anayasada resmi konuşma ve yazı dilinin Hırvat dili

olduğu belirtilmişti. Böylece, Sırp Kiril alfabesi kullanımdan kaldırılmış oldu (Bartlett, 2003:37–38).

1990 Anayasasında ayrıca, Hırvatistan'ın Yugoslavya Federal Devletinden ayrılma hakkı olduğu ve bağımsız bir devlet kurabileceği ilan ediliyordu. Anayasa temsilciler meclisi ve senato olmak üzere çift meclisli bir yasama sistemi oluşturdu. Bunun yanında, Anayasa çok tartışmalı bir düzenleme de yaptı. Yapılan düzenlemeye göre; Hırvatistan vatandaşlığına Bosna Hersek'teki Hırvatlar ile Hırvatistan dışında yaşayan Hırvatların da başvurma hakkı verilmekteydi. Hırvatistan'da ikamet etmeyen yeni vatandaşlara, seçimlerinde oy kullanma hakkı verildi (Bartlett, 2003:38).

Tudjman siyasi gücünü artırmasından hemen sonra, beyaz ve kırmızı renkleri üzerinde taşıyan kalkan figürünü Hırvatistan ulusal bayrağına ekledi (Bartlett, 2003:37). Kalkan sembolü geleneksel olarak Orta Çağ Hırvat krallarının, Hırvat ulusunun ve kimliğinin ve Ustashe'nin bir sembolüydü. Kalkanın Hırvatistan bayrağına yeniden girişi, Sırp tarafından Ustashe hareketinin geri dönmesi ve Sırp'ların Hırvatistan'da hoş karşılanmamasının açık işareti olarak yorumlandı (Bartlett, 2003:37).

Hırvatistan'daki siyasi partiler, Sırp'lar ve Hırvatlar arasında bağımsızlığı kazanma süreci konusunda bir anlaşma yapma olanağına sahip değillerdi. Sırp'lar ve Hırvatlar arasındaki uyuşmazlık Birinci Dünya Savaşı öncesine kadar uzanmaktaydı. Bu durum, Hırvatlarda ayrılıkçılığı ve Sırp'larda yabancılaşmayı hızlandırdı. Daha sonra, Stipe Mesic “yeni Hırvatistan devletinin Sabor'un toplantılarını boykot eden Sırp Demokratik Partisiyle hemen işbirliğine girmesi ve bu işbirliğinin başarısızlıkla sonuçlanmasını, Yeni devletin hatalarından biri olduğunu” belirtti (Bartlett,2003:37). Bu girişim Sırp'ların memnuniyetsizliğini artırmaktan başka bir işe yaramadı. Milan Babic, 1 Haziran 1990 tarihinde, Kriajina bölgesi'nin otonomisine yönelik bir aşama olarak Lika ve Kuzey Dalmaçya'da bulunan yerel konseylerin birleştiğini ilan etti (Bartlett, 2003:38). Sırp Ulusal Meclisi Sırp köylerinde büyük gösteriler yapılmasını istedi. Bu olaylar nedeniyle, Sırp'lar, Hırvat yönetiminden Kriajina bölgesi'nde referandum yapmasını istedi. Ancak, Hırvat yönetimi bu isteği reddetti. Buna rağmen, Sırp'lar gayri-resmi referandumu Kriajina'da yaptı. Referandum sonucuna bağlı olarak, Milan Babic 1990 yılının Ağustos ayında Sırp Kriajina'nın “özerk eyalet” olduğunu ilan etti (Pavkovic, 2000b:490-491). Buna karşılık olarak, bölge ulaşım bakımından abluka altına alındı. Sırbistan gizli polisi Sırbistan Başkanı Milosevic'in emirleriyle bu bölgedeki Sırp'ları “büyük Sırbistan” amacını gerçekleştirmesi

hayaliyle kışkırttı. Bu süreçte, Hırvatistan bağımsızlığını ilan etmiş olmasına rağmen, Miloseviç Hırvatistan'daki Sırp Sırbistan'la birleştirmek amacıyla planlar yapmaktaydı (Bartlett, 2003:38).

19 Mayıs 1991 tarihinde Hırvatistan'ın bağımsızlığı için referandum düzenlendi. Bu referandumda oy kullanan seçmenlerin yüzde 93'ü bağımsızlığın kabulü yönünde oy kullandı (Bartlett, 2003:39). Krajina Özerk Sırp Bölgesi referandumu boykot ederek, Sırbistan'la birleşmek istediğini ve Yugoslavya'nın bir parçası olarak kalmak istediğini ilan etti (Pavkovic, 2000b:491). 25 Haziran 1991 tarihinde Hırvatistan bağımsızlığını "Hırvatistan Cumhuriyeti'nin Bağımsızlık ve Özgürlük Beyannamesi" ile ilan etti (Rich,1993:37). Takip eden günlerde, AT'nin ve ABD devlet bakanı James Baker'ın araya girmesiyle, Slovenya ve Hırvatistan bağımsızlıklarının ilanını üç ay ertelemeyi kabul ettiler (Siloviç,2000:151). Bununla birlikte, Yugoslavya Hava kuvvetleri, Yugoslavya ordusunu Slovenya'ya girişini desteklemek amacıyla bombardımana başladı. Yugoslavya ordusu on günlük çatışmadan yenik ayrıldı. Yugoslavya hükümeti ordunun Slovenya'dan çekilmesi ve ateşkes için Slovenya hükümetiyle anlaşmaya vardı. Bu durum, Fiilen Yugoslavya devletinin sonunun geldiğinin işaretiydi. Aslında, Boris Jovic ve YUO'nun komutanı Veljko Kadijevic tarafından desteklenen Miloseviç'in büyük Sırbistan planında Slovenya yer almadığından Slovenya ile büyük çatışmalara girilmek istenmiyordu. Milosevic Kucan'a, Sırp Sırbistan planına karşı çıkmadığı sürece Slovenyalıların Yugoslavya'dan ayrılmasına karşı çıkmayacağını bildirdi (Bartlett, 2003:39).

Hırvatistan Slovenya'dan çok farklı bir durumdaydı. Hırvatistan'ın Krijina bölgesi'nde önemli sayıda Sırp nüfus yaşamaktaydı. Miloseviç'in büyük Sırbistan planı'nda, bu bölgenin Sırbistan'la birleştirilmesi vardı. Miloseviç bu amacına ulaşmak için Hırvatistan'ı parçalaması ve ordusunun Hırvat ordusunu yenmesi gerekiyordu. Tudjman'ın anti-komünistlerden oluşan ulusal birlik hükümetini kurması krizi büyüttü. Miloseviç düşmanlarını içeren ulusal birlik hükümeti iki tarafın kutuplaşmasına sebep oldu. Sırp ve Hırvatların her ikisi de aşırıya kaçan bir biçimde birbirlerinin korkularını besledi. 11 Ağustos 1991 tarihinde Sabor Hırvatistan Ulusal Muhafızları adında yeni bir ordunun kurulduğunu ilan etti. Bir ay sonra, Doğu Slovenya'da bulunan Yugoslavya ordusu büyük bir saldırı başlattı (Bartlett, 2003:39).

Yugoslavya ordusunun Zagreb Hava Limanını bombalaması ve Hırvatistan'a karşı geniş çaplı büyük bir saldırı başlatması, Hırvatistan'ın kurtuluş savaşının da başlangıcı oldu. 25 Eylül 1991 tarihinde BM Güvenlik Konseyi aldığı 713 sayılı kararla Yugoslavya'ya silah

ambargosu uygulamaya başladı. Savaşın şiddetli çarpışmalarından biri Slovenya'nın doğusundaki Vukovar şehri yakınlarında meydana geldi. Vukovar'ın Yugoslavya ordusunun eline geçmesinden sonra, ordu Osijek'a doğru hareket etti. Meydana gelen çatışmalar sırasında, Yugoslavya ordusu Hırvatistan'ın bütününe işgal etmesinin oldukça zor olduğunu gördü. Ama, bunlar olmadan önce, Milosevic ve Tudjman, barış konferansı için gittikleri Lahey'de AT tarafından bir barış andlaşması yapmaları konusunda büyük bir baskı altına alınmışlardı. 3 Ekim 1991 tarihinde olağanüstü durum toplantısında, Yugoslav Savunma Bakanı General Kadıjevic, Tudjman ile Milosevic ve AT temsilcisi Van Den Broek ilke olarak bir barış planı üzerinde anlaştılar. Plan gereğince bir konfederasyon oluşturulacak ancak dileyen cumhuriyet bağımsızlığını elde edebilecekti (Bartlett, 2003:40). Hırvatlar Yugoslav ordusunun geri çekilmesi, Krajina'nın askerden arındırılması ve buralara BM barış gücünün yerleştirilmesini kabul etti. 19 Aralık 1991 tarihinde Hırvatistan AT'ye başvurarak tanınmasını istedi. Barış planı çerçevesinde ateşkes antlaşması görüşmelerine 23 Kasım 1991 tarihinde başlandı ve görüşmeleri 2 Ocak 1992 tarihinde sona erdi. Antlaşma, Hırvatistan ve Yugoslavya'nın askeri temsilcileri arasında Saraybosna'da imzalandı. Bölgeye 14,000 kişilik BM barış gücü 8 Mart 1992 tarihinden itibaren gelmeye başladı (Bartlett, 2003:40-41).

Sonuç olarak olarak, Hırvatistan'ın durumu, özellikle tarihi boyunca dile getirilen ve önce Avrupalı güçlerden daha sonra da Yugoslavya'dan özerklik ve bağımsızlık kazanmak için gösterilen mücadeleler açısından, Slovenya'nın durumundan farklılık göstermektedir. Hırvatistan'ın Yugoslavya Krallığı'na katılma isteği aslında Krallığa katılmaktan ziyade Avusturya Macaristan egemenliğine son verme isteğinden kaynaklanmaktaydı. Kendi devletini kurma şansı, İkinci Dünya Savaşı'nın başında Yugoslavya'ya karşı Almanya'nın saldırganlığıyla beraber geldi. Şansı Nazi Almanyası ile işbirliği yaparak yakalamak isteyen Hırvat eliti ve siyasetçileri her bedeli ödemeye hazırıldılar. Bağımsız Hırvatistan devleti yasadışı bir oluşum ve dünya savaşı koşullarının bir ürünüydü.

Ustashe, mücadelelerini desteklemeye hazır dış güçler olan İtalya, Almanya, Avusturya ve Macaristan'ın yardımıyla savaş koşullarını ulusal ideallerine ulaşmak için kullanmak istedi. Paradoks şuydu ki, bütün bu devletler, özellikle, İtalya Hırvatistan toprakları üzerinde eskiden beri yayılmacı isteklere sahipti. Ustashe hareketi büyük bir bedel karşılığında İtalya tarafından desteklendi. 18 Mart 1941'de imzalanan Roma Pakt'ına göre, İtalya tarafından tanınmasının karşılığında Pavelic, İtalya'ya nerdeyse bütün Hırvat adalarını, Dalmaçya'nın bütününe yakını ve Rijeka'nın büyük bir bölümünü bırakmak zorunda kaldı.

Almanya ve İtalya Bağımsız Hırvat Devleti'nin kurulmasını istemiş olsalar bile, hiç bir zaman Hırvat halkının çıkarlarıyla ilgilenmediler ya da gerçek bir bağımsızlık sağlamaya niyetlenmediler. İtalya daha çok Hırvat topraklarından ne kadar büyük bir alanı koparabileceğini düşünürken, Almanya ise balkanlar'da bağımsızlık fikrinden çok uzak bir uydu istiyordu. Hırvatistan'ın hiçbir zaman bağımsız bir dış politikası olmadı. Alman ordusuyla beraber yapılan ortak operasyonlarda Ustashe ordusu hep Alman komutasındaydı.

Zagreb'teki Alman ordu komutanları ve Alman diplomatik temsilcileri Hırvatistan'ın iç işlerine, bölgesel sivil otoritelerin belirlenmesine bile sıkça müdahale ediyorlardı. İtalyan güçleri ve Ustashe arasında gerilim ve fikir uyuşmazlığı da vardı. Buna ek olarak, İtalyan ve Alman ordusu ve siyasi çevreleri kendi müttefikleri olan Hırvatistan'ı sömürülecek bir alan olarak görüyorlardı. İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte Almanya'nın yenilmesi beraberinde Hırvatistan'ın da sonunu getirdi. Bununla birlikte, Hırvatistan'ın bağımsızlık düşüncesi sürdü. Josip Broz Tito'nun yönetiminde ikinci Yugoslavya'ya katılımdan sonra, Hırvatistan kendi cumhuriyetine ve diğer cumhuriyetlerle birlikte kullanılabilen eşit haklara sahipti. Hırvatistan her zaman bağımsızlık için arzu ve talebe sahipti. Tito'nun ölümü ve komünizmin yıkılma sürecine girmesi, Hırvatistan için daha geniş özgürlükler ve otonomi için olanaklar sağladı. Buna ek olarak, Yugoslavya'da siyasi durum da değişmekteydi. Sırbistan'da seçimi kazanan Slobodan Milosevic cumhuriyet ve özerk bölgelere geniş haklar tanıyan 1974 Anayasasını feshetti. Hırvatistan'da yapılan seçimleri kazanan Franja Tudjman aşırı derecede milliyetçi ve Hırvatistan'ın bağımsızlığı için mücadele eden bir siyasetçiydi. Bu

olaylar, Yugoslavya'nın dağılma sürecini ve Hırvatistan'ın tekrar bağımsızlık kazanma isteğini hızlandırdı. Başkanlık süresi boyunca, Tudjman Hırvatlar ve Avrupa devletleri, özellikle Almanya ve Avusturya devletleri tarafından güçlü bir şekilde desteklendi. O, Hırvatistan mücadelesinden, Hırvatistan'ın bağımsızlığını kazanması ve Hırvatların kendi devletlerine sahip olmasını sık sık dile getiren bir politikacıydı. Tudjman büyük Hırvatistan'ı kurmak için Bosna Hersek'in Hırvatistan'a katılımının sağlanamaması halinde Bosna Hersek'te Hırvatların yoğun olduğu bölgelerin Hırvatistan'a katılması yönünde bir mücadele verdi.

Bu açıklamalar göstermektedir ki, tarihsel olarak devlet olma bilinci insanların milliyetçilik duygularının tekrar uyanmasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedendir ki, Tudjman Hırvatistan'ın bağımsızlığı için bütün benliğiyle mücadele etti. Bütün Hırvatların

desteğini almadan, Hırvatistan'ın bağımsızlığı için referandum talep etti. Franja Tudjman'ın Hırvatistan'ın bağımsızlığını kazanmasında ve diğer devletlerce tanınmasında kişisel mücadelesinin önemli bir yeri vardır.

BOSNA- HERSEK

20. Yüzyıldan Önceki Dönemde Bosna Hersek'in Bağımsızlık Mücadelesi

Bosna tarihi, genelde, dış işgallere karşı verilen bağımsızlık mücadeleleriyle doludur. Orta Çağ Bosna'sında iki çeşit devlet teşkilatı vardı. 1377 yılına kadar Banovina ve 1377-1463 yılları arası Kraliyet. Bu süreler içinde Bosna bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürdü. Orta Çağ Bosna Devleti geleneksel hukuka ve zamanın tipik devlet kurallarına göre yönetilirdi. Bosna hukuku tümüyle yazılı bir biçimde değildi, geleneklerden ve yazılı kurallardan oluşmaktaydı. Bununla birlikte, Bosna geleneksel hukukuna liderlerin ve aristokratların uyması zorunluydu (Fine,1992:3-6). Bosna'da tahtı ele geçirenlerin yaptıkları ilk şey, onların ataları tarafından çıkarılan hakların tanındığına ilişkin bir bildiri yayınlamaktı. Bosna hukukunun yazılı kaynakları; uluslararası antlaşmalar, toprak sahiplerinin imtiyazları ve kümbet taşlarındaki kitabelerdi (Ibrahimagic, 1999:95-124). Tarihi kaynaklar Ban Kulin'nin hükümdarlığı (1180-1204) döneminde devlet organlarının bulunduğunu, Bosna'da yüksek gelir seviyesi ve kültürel ilerlemelerin olduğunu belirtmektedir. 1189 yılında yayınlanan ünlü Dubronovik Halk Bildirisinde Bosna'nın bağımsız bir devlet olduğu ve sınırları içinde bulunan Dubronovik'te tüccarların serbest ticareti ve geçişlerinin garanti altına alındığı belirtilmiştir. Bosna 'da Ban'nın hükümdarlığı boyunca, Bosna'nın vesayet altındaki bir ülkeden daha çok bağımsız bir devlet olduğunu kanıtlayan en iyi kaynaklar, tüccarlara Bosna Banı tarafından verilen imtiyazların yanı sıra Papa'nın hükümdarlara ve komşu ülkelere yazdığı mektuplardır¹¹ (Klajic,1989:160).

1376 yılında Kral I.Tvrtko (1353-1391) Osmanlıların yardımıyla Bosna'da iktidarı ele geçirdi. Kral I.Tvrtko Batı Sırbistan'ı ve Adriyatik sahilinin çoğunu ele geçirerek ülkesini genişletti. Kral'ın siyasi amacı Bosna'yı bir etnik kimlik altında birleştirmektir (Corovic,1999:8). I.Tvrtko zamanında Bosna'da hem hukuki ve hem de siyasi kurumlar vardı. Bunlar; mahkemeler ve Devlet Konseyi idi. Bu iki organ, devleti ilgilendiren konularda karar verme konusunda eşit güçlere sahipti.

¹¹ 1234 yılında Bosna Banı Ninoslav Dubronovik'dan geçen tüccarların vergiden muaf oldukları ve savaş durumunda korunacaklarına ilişkin bir bildiri yayınlamıştı.

1389 yılında Macaristan İmparatorluğuna karşı, Hırvatistan ve Dalmaçya ayaklanmasını destekledikten sonra, I.Tvrtko, 1390 yılında Hırvatistan ve Dalmaçya'nın hükümdarı oldu. 1414 yılında II. Tvrtko'yu meşru Bosna Kralı olarak ilan eden ve Bosna 'ya büyük bir askeri güç gönderen Osmanlı İmparatorluğu Bosna'daki askeri ve siyasi dengeyi bozdu. Bosna nedeniyle Macaristan ile yapılan savaşta Macaristan ordusu yenildi. Osmanlı devleti Bosna sorunu nedeniyle Macaristan ile sürekli uyuşmazlık içindeydi (Malcolm,1994:21-23). Macaristan hükümdarı Stephen Vulcic daha fazla güç toplamaya devam ederken II. Tvrtko (1443 yılından ölümüne kadar) iktidarı elinde tuttu. İlk olarak Vulcic, II. Tvrtko'nun varisi Stephen Tomas'ı tanımayı reddettiğinden dolayı Bosna'da birkaç yıl süren iç savaş başladı. Bosna'daki etkisini vurgulamak için Vulcic, 1448 yılında Macar ve Hırvat Dükü unvanını kullanmaya başladı. 1450'li yıllarının başlarında, büyük oğluyla iktidar mücadelesine girişti. Aile içindeki çatışma gittikçe şiddetlendi ve 1462 yılında Vulcic'in oğlu Osmanlı Devletinden yardım istedi. Vulcic'in oğlu, Osmanlıyı Bosna Hersek'e saldırması ve kendi topraklarına katması konusunda teşvik etti (Hegwood,1993:22-23). Aynı yıl, Osmanlı ordusu dini anlaşmazlıklar sayesinde Bosna'ya kolaylıkla girdi. Osmanlıların yönetimi boyunca Bosna giderek İslami bir bölge haline geldi (Hegwood,1993:22-54).

1580 yılında, Osmanlı devleti Bosna'yı en yüksek rütbe olan paşa veya beylerbeyi tarafından yönetilen bir eyalet yapmaya karar verdi (Selver,2003:81-82). Bosna Eyaleti'nin sınırları, bugünkü Bosna Hersek, Slovenya'nın bir bölümünü, Hırvatistan'nın Dalmaçya kıyıları ve Sırbistan'ı kapsamaktaydı. Osmanlılar için Bosna eyaleti, Avusturya'nın yayılmasının önlenmesi ve Venedik'e karşı savunma hattı işlevini görüyordu. Osmanlı yönetimi sırasında Bosna ayrıcalıklı bir statüdeydi. Etnik Sırp Krallığı birkaç küçük parçaya bölünmüş olarak kalırken, Bosna, Osmanlı yönetimi boyunca parçalanmadan bu statüsünü korudu. Osmanlı'nın hukuk sisteminin ana yönetmeliği şeriat hukuku ve sultan kanunnameleri Bosna'da uygulanmaktaydı. Kanunnameler ferman şeklinde yayınlanırlardı. İdare hukuku; yönetim, hiyerarşisi ve vergi gibi şeriat hukuku kapsamında düzenlenmeyen ilişkileri düzenlerdi. Osmanlı İmparatorluğunun yapısında ve gücünde görülen bazı zayıflıklar, yarı özerk yerel Müslüman otoritelerin büyümesine olanak sağladı (Adanır,2002:267-300). Bu dönemde farklı dinler arasında sık sık çatışmalar meydana geldi. Ancak bu, Osmanlı yönetiminin zayıflamasının ve Avusturya müdahalesinin ana nedeni değildi. 1875 yılının yazında, yüksek vergiler vermek zorunda kalan Hıristiyan Hersek köylüleri arasında giderek artan bir hoşnutsuzluk oluştu. Hoşnutsuzluğun ana nedeni hem tarımsaldı, hem de Ortodoks

nüfusunun açıkça Sırp Devletine bağlılığını bildirmesiydi (Hupchick, 2001:255). Bosna hükümeti 1875–1876 yılının sonbaharında ve kışında ayaklananlara karşı kuvvet kullanmaya başladı. 1876 yılında yerel kriz uluslararası boyut kazandı. 1876 yılı Temmuz ayında Sırbistan ve Karadağ Osmanlıya savaş açtı (Hupchick,2001:255). Ancak Rusya'nın da 1877 yılında savaşa dâhil olması ve Osmanlı İmparatorluğuna karşı savaş ilan etmesine kadar, Osmanlı, tehdidi ciddiye almadı. Zaten Rusya ve Avusturya Balkan topraklarının parçalanması konusunda uzlaşmışlardı. 1787 yılının başlarında, Rus ordusunun İstanbul'a yaklaşması üzerine Rusya ile Osmanlı devleti arasında San Stefona Antlaşması imzalandı. Antlaşmada, Bosna Osmanlı'ya bırakıldı, fakat çeşitli reformlar yürürlüğe kondu. Bu reformlar kapsamında, Bosna'ya daha çok özgürlük sağlandı. Bosna'ya, Osmanlı vesayeti altında kendi yönetimine sahip olma hakkı verildi. En sonunda, Bosna'nın Avusturya'ya mı yoksa Macaristan'a mı bağlanacağı sorunu ortaya çıktı. Bu sorun, Bosna'nın Kraliyet toprağı sayılması ve her ikisi tarafından yönetilmesi şeklinde bir çözüme bağlandı¹².

Avusturya - Macaristan İmparatorluğu Döneminde Bosna Hersek

Hukuki perspektiften bakıldığında, Bosna Hersek'teki Avusturya Macaristan yönetimi iki döneme ayrılabilir. Birinci dönem 1878–1908 yılları arasındaki dönemdir. Bosna Hersek, bu dönemde, uluslararası toplum tarafından yönetilmesine rağmen, resmi olarak Osmanlıların sınırları içinde bir ülke olarak görülmekteydi. İkinci dönem, 1908–1918 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır (Pinson, 1993:86–91). Bu dönemde Bosna Hersek, Avusturya Macaristan İmparatorluğu egemenliğine verilmişti. Bosna Hersek, Avusturya yönetiminde, askeri hukuk kurallarının yürürlükte olmasına ve sınırlı bir özgürlüğe sahip olmasına rağmen, hiçbir zaman Avusturya - Macaristan devlet yapısının önemli bir parçası olmadı. Avrupa'nın büyük güçleri 1878 yılı Temmuz ayında yapılan Berlin Kongresinde San Stefano'da yapılan düzenlemeleri tekrar yazmak için bir araya geldiklerinde, Rusya'nın balkanlar'daki etkisinden ve Akdeniz'e yayılmasından endişe duymaktaydılar. 1878 yılından sonra Bosna Hersek'in statüsünü belirleyen temel hukuki belgeler 1879 İstanbul Konferansı ve Berlin Antlaşması'nın 25. maddesiydi¹³. Berlin Kongresiyle Bosna Hersek hukuki olarak Osmanlı egemenliği

¹² Maliye Bakanı başkanlığında bir komisyon kuruldu. Bosna'nın yönetimine askeri bir vali atandı. Vali'nin Kral'a karşı sorumluluğu vardı. Bosna'ya ilişkin siyasi kararların alınması Maliye Bakanına aitti. Osmanlı hukuk sistemi kaldırıldı. Askeri hukuk uygulanmaya başlandı. Sonradan, tedrici olarak, Avusturya-Macaristan hukuk sistemi uygulanmaya kondu.

¹³ Berlin Antlaşmasınının 25. maddesinde Bosna-Hersek Avusturya-Macaristan tarafından işgal edilmesine izin vermesine rağmen, resmi olarak Osmanlı yönetiminin sürdüğü belirtilmektedir. Bosna Hersek'teki yollar ve

altında iken Avusturya Macaristan tarafından işgal edilmesine izin verildi (Friedman,2000:170). Bu, küçük ülkelerin kaderine karar vermede örnek bir yoldu.

Avusturya Macaristan İmparatorluğunun Bosna Hersek'i işgali buraya bir yarar sağlamadı. Bosna Hersek'i 1882 ile 1903 yılları arasında yöneten kişi bir Avusturya Macaristan diplomatı ve tarihçisi olan Benjamin Kallay idi (Friedman,2000:171-172). Kalay, Avusturya - Macaristan'ın çıkarlarını korumayı temel görevi bildi. İlginçtir ki, 1883 yılında da Hırvat Banlığına da bir Macar olan Lord Kuen seçildi. Her ikisi de Bosna Hersek ve Hırvatistan'ı Macaristan'a karşı herhangi bir ittifaka girmemeleri yönünde engelleyici oldular (Friedman, 2000:171-172).

Bosna Hersek'in işgalden sonraki hukuki durumu uluslararası hukuk açısından normal olmayan bir durum teşkil ediyordu. Hukuki açıdan egemen devlet Osmanlı İmparatorluğu'du, fakat gerçek güç Avusturya - Macaristan'ın elindeydi (Pinson,1993:86). Bu durum, Bosna Hersek'in hukuki statüsünü oldukça karmaşık hale getirmişti. Hukuki olarak Osmanlı Sultanı egemenliği kullanan güç olarak kabul ediliyordu, ancak uygulamada herhangi bir hukuki gücü olmayan bir kişiydi. Diğer yandan, Bosna Hersek Avrupa'nın isteği doğrultusunda ve Osmanlı ile yapılan uzlaşma sonucu Avusturya - Macaristan İmparatorluğu'nun önemli bir parçası değil fakat daha ziyade İmparatorluk sınırları içinde yer alan imtiyazlı bir alandı (Pinson,1993:87). Avusturya Macaristan İmparatorluğunun Bosna Hersek'teki yönetimi, Berlin Antlaşması'ndan doğan üç koşul ile sınırlandırıldı: 1) Avrupa amaçları doğrultusunda buralara barış ve düzeni getirmek 2) Osmanlı İmparatorluğu'nun Bosna'daki sürekli egemenliğinin devamı ve Avusturya Macaristan İmparatorluğunun Bosna Hersek için çıkaracağı her yasayı Sultanın onayına sunma zorunluluğu 3) Temel uluslararası sözleşmeler imzalanırken Avusturya -Macaristan yönetiminin geçici olduğunun belirtilmesi (Peric,1906:31).

Yine de, Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun gerçek amacı Bosna Hersek, Dalmaçya kıyıları ve Istria'yı işgal ederek denize ulaşmaktı. Bu nedenle, Avusturya Macaristan İmparatorluğu Bosna Hersek üzerindeki Osmanlı Devleti haklarını ve tarihsel gerçekleri sürekli olarak göz ardı ediyordu. Avusturya Macaristan İmparatoru Bosna-Hersek'te sadece iç egemenlik hakkını elinde tuttu (Pinson,1993:91-92). Osmanlı devleti zayıflamaya ve orta Avrupa'dan çekilmeye başladığında, artık farklı ülkeleri Osmanlı

tehdidine karşı savaşmak için toplama ihtiyacı olmadığı için, Habsburg monarşisi de zayıflamaya başladı. Monarşinin Bosna Hersek'teki ekonomik politikası sömürgecilikti. 1908 işgalinden sonra Bosna Hersek resmi olarak Avusturya Macaristan İmparatorluğunun sömürgesi oldu. Sultan, Bosna üzerindeki hukuki gücünü kaybetti (Hall, 2000:8). Bosna Hersek'teki uygun yasaları genişleterek 1910 yılında Avusturya Macaristan İmparatorluğu tarafından onaylanan Bosna Anayasasına göre kurulan yeni Bosna Parlamentosu, çıkardığı yasalarla yeni hukuki düzeni oluşturmaya başladı (İbrahimagic,1999:146–154).

1913 yılı bahar aylarına kadar, Avusturya Macaristan ve Sırbistan arasındaki ilişkiler oldukça gerilimliydi. Sırbistan'ın toprak kazanımları kendi toprak ölçülerini nerdeyse ikiye katlamıştı. Bundan dolayı, Avusturya Macaristan, Sırbistan'ın Arnavutluk kıyılarını işgal etmesi halinde kendisi için Adriyatik'te büyük bir tehdit oluşturacağını farkına varmıştı. Habsburg Tacının varisi olan Dük Franz Ferdinand'ın öldürülmesiyle, Avusturya Macaristan'ın Sırbistan'a savaş ilan etmesinden sonra Birinci Dünya Savaşı başladı. Müslümanlar güçlü bir organizasyon oluşturdular. 1919 yılında Yugoslav Müslümanlar Teşkilatı adlı güçlü bir teşkilat kurdular (Malcolm,1994:163).

Birinci Dünya Savaşı'nda ittifak devletlerinin yenilmesinden sonra siyasi parti ve grupların 1918 Eylül ayında Zagreb'te, Avusturya Macaristan Kraliyetinin egemenliğini tanımadıklarını belirten bildirimler yayınlaması, onlara barış görüşmelerine katılma isteklerini ifade etme olanağını sağladı. 6 Ekim 1918 tarihinde Sırp, Hırvat ve Sloven Ulusal Konseyi kuruldu. Konsey Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Güney Slav topraklarından çekilmesiyle 29 Ekim 1918 tarihinde bağımsızlığını ilan etti. Sırp, Hırvat ve Sloven Ulusalları Konseyi kuruluşunu Bosna Hersek, Slovenya, Dalmaçya ve Hırvatistan ulusal hükümetlerinin kuruluşu ve Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun çekildiği güney Slav topraklarında yeni Sırp, Hırvat ve Sloven Devletinin kuruluşu ilanı takip etti (Irwin,1984:437-458).

1941 yılında genç bir eylemci olan Alia İzzetbegoviç ve yandaşları Genç Müslümanlar topluluğu adı altında örgütlenmeye çalıştılar. Bu teşkilat faşizm ve komünizme karşı kuruldu. Teşkilatın resmi süreci Almanların saldırılarıyla sekteye uğratılmıştı. Savaştan sonra, İzzetbegoviç teşkilatı yeniden oluşturmaya çalıştı. İzzetbegoviç bu faaliyetlerinden dolayı üç yıl hapis cezasına çaptırıldı (Stokes,2005:6). 6 Nisan 1941 tarihinde İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra Alman güçleri Yugoslavya'yı işgal ettiler. Bu dönemde Müslümanlar, Alman faşizmine ve Sırp Çeltik silahlı gruplarına karşı Tito'nun liderlik ettiği partizan güçlerinin yanında direnişe katıldılar (Friedman,2000:177). 1943 Eylül ayında

İtalya'nın teslim olması ve ittifak güçlerinin zaferinin belirginlik kazanmasından sonra, Bosna Hersek'te merkezi otoritenin kurulması için hazırlıklar başlatıldı. Bu çalışma, 25 Kasım 1943 tarihinde, Bosna Hersek'in Kurtuluşu İçin Anti-Faşist Halk Konseyi'nin ilk döneminde gerçekleşti. Bu tarih, insan haklarına saygılı ve demokratik değerler temelinde yeni Bosna devletinin kuruluş tarihi olarak kabul edildi. Siyasi temelde yeni Bosna devletini kurmak ve bu devleti federal Yugoslavya içinde federe bir devlet olarak varlığını sürdürmek Bosna'da yaşayan farklı etnik gruplar için büyük bir başarıydı. Tarihsel olarak Orta Çağ Bosna devleti, Bosna ulusu kendi siyasi ve kültürel kimliklerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması hususunda önemli simgeydi (Rippin, 2008:5).

29 Kasım 1943 tarihinde Yugoslavya'nın Kurtuluşu İçin Anti-faşist Halk Hareketi Yugoslavya'nın federal bir cumhuriyet olarak kurulduğunu ve Bosna Hersek'in de federe bir devlet olarak bu federasyonda yer aldığını ilan etti. 6 Nisan 1945 tarihinde Partizan güçler Saraybosna'yı kurtardı. Birkaç hafta içinde de Bosna'nın hepsi Partizan güçlerince kontrol altına alındı. Bosna Hersek'te halk hükümeti kuruldu. Partizanlar, Bosna Hersek'in Yugoslavya Federal devletinde eşit haklara sahip bir federe devlet olma yönündeki tekliflerini Müslümanlara iletiler. 1946 yılında kabul edilen Yugoslavya Anayasasında Yugoslavya'nın inançlara saygılı ve laik bir devlet olacağı hükmü yer almaktaydı (Bagvel, 1991:490).

Bosna Hersek'in Tanınma Süreci

Bosna Hersek'te ulus oluşturma amacındaki ideolojiler iki farklı şekilde gelişti: Birincisi; resmi olarak kabul gören dini olmayan ideoloji diğeri ise Pan-İslamcı ulusal ideolojidi. 1941 yılında siyasi ve dini bir örgütlenme olarak kurulan Genç Müslümanlar hareketi faaliyetlerinin hedefi olan Bosna Hersek, 1968 yılında Yugoslavya'yı oluşturan altı ulustan biri olduğu açıklandı (Stokes, 2005:6). Resmi olarak onay gören ideolojiye göre; Müslümanların sosyo-etnik kimliklerine, dini geleneklerine, dini edebiyat ve siyasi-kültürel zenginliklere sahip olduğu kabul edildi (Pavkovic, 2000b:94). Bu sonuç, komünist Yugoslavya'da bu etnik grubun tanınmasıyla sonuçlandı. 1948 yılı nüfus sayımında "ulusu belirtilmemiş Müslümanlar" ibaresinin yerine, 1971 nüfus sayımında uluslar bölümünde "müslümanlar" terimi yer almıştı. Hükümet, Yugoslavya'daki Müslümanların, Komünist Parti desteği olmadan ne tanınabileceğini ne de ulus olabileceğini ima etti (Pavkovic, 2000b:95).

Bosna Hersek milliyetçiliğinin Pan-İslamist uyarlaması, İslam'ın Müslüman ulusun ve siyasi kimliğinin esası olduğunu kabul eder. Bu İslami ideoloji, 1941 yılından itibaren

Müslümanların İslami değerler doğrultusunda eğitim görmesini, doğru bir İslami toplum oluşturmasını, kurtuluşu ve tüm İslam âlemini birleştirmeyi savunur. Komünist yönetim, 1940'ların sonlarına doğru Genç Müslümanlar örgütünün bazı üyelerini hapsederek bazılarını da idam ederek bu oluşumu bastırmaya çalışmış olsa da, Alia İzzetbegoviç, 1960'lı yıllarının sonuna doğru medreselerdeki Müslüman öğrencilerin lideri olarak ortaya çıktı (İzzetbegoviç,2003b:11-27). İzzetbegoviç, İslam'a Doğu ve Batı arasında yer aramaya çalışan "İslam izmedju Istoka i Zapada" adlı bir kitap yazdı. İzzetbegoviç bu kitabı hapse girmeden önce yazmıştı. Fakat bu kitabın yazma nüshası yirmi yıldan fazla saklandı. İzzetbegoviç'in bu kitap, 1984 yılında İzzetbegoviç hapisteyken Amerikalı bir yayıncı tarafından yayınlandı (Stokes,2005:7).

Savaşın sonra, Bosna Hersek Komünist Partisinin ilk kongresinde, Bosna'da sadece Hırvatlar ve Sırların yaşamadığı bölgenin büyük bir çoğunluğunu Müslüman halkın oluşturduğu vurgulandı. Tarihsel süreç içinde Bosna Hersekli Müslümanlar, Bosna'daki siyasi konjonktüre bağlı olarak Sırlar ve Hırvatlarla birlik kurmuşlardı.

Bosna Hersek Komünist Partisi tarafından, 1968 yılında, yapılan 4. kongresinde, Müslümanlara kendilerini ulus olarak tanımlama ve dini kimlik oluşturma konusunda kendi kendini yönetme hakkı verildi (Friedman,2000:177). 1970 yılında Alia İzzetbegoviç tarafından "İslami Deklarasyon: Müslümanların İslamizasyon Programı ve Müslümanlar" adında bir bildiri yayınladı. Bu programın amacı Müslümanların komünist ve kapitalistlerin elinden kurtulmasını sağlamaktı. Bu bildiriye İslami görüşün yeniden uyanacağı, tarihi bir bilinç doğacağı görüşü vurgulandı (Stokes,2005:6). Bildiriye, genel olarak, baskıcı rejim kınanmış eğitime daha fazla kaynak ayrılması önerilmiş ve kadın hakları savunulmuştur. Bildiriye ayrıca şiddet karşıtlığı ifade edilmiş ve azınlık haklarının korunması yer almıştır. Bu bildiriye "İslamiyet" in; gerek bireysel, gerek sosyal, gerekse siyasal yaşamın her yönüne hitap edebildiği için, çözümün merkezi olduğu belirtilmekteydi. Program cumhuriyetin üç siyasi ilkesini belirtmişti. Bunlar; devlet başkanının seçimle iktidara gelmesi, devlet başkanının halka karşı sorumlu olması ve tüm sorunların ortaklaşa çözümü konusundaki zorunluluktan (Stokes,2005:6). Programa göre; İslam düzenine ulaşmak, bir dini amaç olarak bilinmeli ve ihmal edilmemelidir. Bunun anlamı böyle bir devlet kurmak için demokratik süreçte başvurmanın gerekli olmadığını belirtmektir (Stokes,2005:6-7).

İzzetbegoviç İslami Hareketin hem moral hem de yeterli taraftar bulduğunda iktidara geleceğini, iktidara gelmek için mevcut iktidarı zorla devirmenin iyi bir yöntem olmadığını

ileri sürmekteydi (Stokes,2005:6-7). 1970 yılında Bosna Hersek nüfusunun % 40'ını Müslümanlar oluşturmaktaydı. Bu dönemde iki farklı gelişme yaşandı. Bunlardan biri Laik Müslüman Milliyetçiliği Hareketiydi. Diğeri ise, İslam İnancını Yeniden Canlandırma Hareketiydi (Stokes,2005:7). İzzetbegoviç'in programı Müslümanlar arasında ulusal kimliğin ve siyasi İslam'ın gelişmesini sağladı. Ona göre; Müslümanlar ulusal kimlikleriyle siyasi düşüncelerini İslam inancı çerçevesinde oluşturmalıdırlar (Powers,1996:237).

İzzetbegoviç hapisten çıktıktan sonra İslami hareket çalışmalarına yeniden başladı. İzzetbegoviç'in başkanlığını yürüttüğü Demokratik Eylem Partisinin (DEP) amacı Müslümanların maneviyatını geliştirmektir. Partinin bu amaçla kurduğu sosyal ve siyasal örgütlenmeler Müslümanlar arasında yoğun ilgiyle karşılandı. Bosna Hersek'te yapılan seçimleri DEP kazandı. İzzetbegoviç Bosna Hersek'in yürütme organı Kolektif Başkanlık Konseyinin başkanı seçildi. Tudjman İzzetbegoviç'i Bosna Hersek'in Hırvatistan'a katılması konusunda ikna etmeye çalıştı. Ancak, İzzetbegoviç bu teklifi reddetti (İzzetbegoviç,2000a:84).

Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetler ile Sırp Cumhuriyeti arasındaki görüşmelerin, 1991 yılının başlarında, kesilmesiyle, 20 Aralık 1991 tarihinde Bosna Hersek Sosyalist Cumhuriyeti bağımsızlık konusunda referandum yapmaya karar verdi. 28 Şubat ile 1 Mart 1992 tarihleri arasında yapılan referandum Radovan Karazic başkanlığındaki Sırp Demokrat Parti (SDP) tarafından boykot edildi (Pavkovic,2000b:492). Referandum sonucu oylamaya katılan seçmenlerin % 66'sı Bosna Hersek'in Yugoslavya'dan ayrılması yönünde oy kullandı (Pavkovic,2000b:493). SDP tarafından Sırlar arasında yapılan referandumda Sırlar Yugoslavya'dan ayrılmama yönünde oy kullandı (Mulaj,2006:31). 7 Nisan 1992 tarihinde Bosna Hersek uluslararası toplum tarafından bağımsız bir devlet olarak tanındı.

Sonuç olarak; Bosna Hersek yabancı devletlerin işgal ve ilhaklarına karşı yapılan mücadelelerle dolu eski ve zengin bir tarihe sahiptir. Banlar ve kralların yönetimde olduğu zamanlarda Bosna Hersek bağımsız bir kimliğe sahipti. Orta Çağda, Bosna Hersek İmparatorlukların egemenliğine girmiş, daha sonra Avrupalı büyük güçlerin çatışma alanlarından biri olmuştur. Bosna Hersek, Avusturya Macaristan İmparatorluğu ile Osmanlı İmparatorluğu arasında sık sık el değiştirmiştir. Bosna Hersek nadiren olsa da bağımsızlık konusunda arzusunu belirtme olanağını bulmuştur. Yugoslavya Komünist Partisi kişilerin siyasi düşüncelerini veya ulusal kimliklerini dini referanslara dayandırarak ifade etmesine izin vermemiştir. Bundan dolayı, Müslümanlar dini bir grup olarak görülmüş ve kendi devletlerine

sahip olamamışlardır. Hırvatistan bağımsızlığını kazandığında Bosna Hersek'i ilhak etmek için çalışmalar yapmıştır.

Bu dönemde, Alia İzzetbegoviç Bosna İslam Devleti düşüncesinin gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. İzzetbegoviç İslam düzeni kurmanın bütün Müslümanların temel amacı olması gerektiğine inanıyordu. Ancak, Bosna Hersek'in temel sorunu tek bir etnik kimliğe sahip olmamasıydı. Bosna Hersek'te yaşayan Sırlar Ortodoks'tu ve Yugoslavya yönetimine sadakatle bağlıydılar. Aynı şekilde, Bosna Hersek'te yaşayan Hırvatlar da Katolik'ti ve Hırvatistan'a bağlılıkları bulunmaktaydı. Ne Sırlar ne de Hırvatlar bir İslam devleti içinde yaşamak istiyorlardı. Bu nedenle, Hırvatlar ve Sırlar tarihsel olarak Müslümanların Hırvat veya Sırp olduklarını iddia ediyor ve bu toprakları Hırvatistan veya Sırbistan sınırları içine almak için Müslümanları ikna etmeye çalışıyorlardı. Bütün bu faktörler bir Bosna devletinin kurulmasının ne kadar güç olduğunu, buradaki çatışmaların neden bu kadar kanlı geçtiğini ve uluslararası toplum tarafından tanınmasının neden uzun sürdüğünü açıklamaya yeter. Ayrıca burada niçin bir federal yönetim kurulduğunu anlamamızı da kolaylaştırır.

SONUÇ

Makalede elde edilen kapsamlı sonuç; tartışmalı olmakla birlikte, devlet olma yönündeki tarihsel mücadeleler, toplumda etnik grup olma bilincini hem de devlet kurma ve kurulan devletin tanınması için etkin bir şekilde kullanılmıştır. Slovenya incelemesi şunu göstermiştir ki, Slovenler uzun yıllar aynı topraklarda birlikte yaşamışlardır. Bu gerçek Slovenyalılara dillerini, geleneklerini ve kültürlerini geliştirmede oldukça yardımcı olmuştur. Bunun yanı sıra Slovenyalılar, Avusturya, İtalya, Almanya ile güçlü, yakın ilişkiler kurmuş, bu batı kuşağı devletleriyle uyumlu güçlü bir ekonomi ve hukuk sistemi geliştirmişlerdir. Çalışmada da belirtildiği gibi Slovenya'nın elit tabakası, diğer cumhuriyetlerden ayrı olma ve üstünlük duygularının gelişmesinde önemli bir role sahiptir. Aslında, Slovenya'da yaşayan nüfusun büyük bir kısmının Slovenlerden oluşması, Slovenya'nın birliğini güçlendirmesi açısından kolaylaştırıcı bir faktör olmuştur. Bağımsızlık ilanı, Slovenya hükümetinin, Miloseviç başkanlığındaki Sırbistan'ın, kendileri için tehdit oluşturan bir politika izlendiği fark edildikten sonra ortaya çıkmıştır. Kosova'da meydana gelen, Sırlar ile Arnavutlar arasında etnik şiddet içeren olaylar, Slovenyalılarda bir sonraki hedefin kendileri olabileceği ve bağımsız bir cumhuriyet olarak özgürlüklerini kaybedebilecekleri konusunda kuşku

doğurmuştu. Hiç bir cumhuriyet, Yugoslavya'nın dağılmasıyla ilgili bir istek belirtmemiştir. Bütün cumhuriyetlerin hala "birlik" içinde yer alıyor olmasına rağmen, Slovenya yönetimi Belgrat'taki yönetimden ayrılmanın, ülkeleri için tek çıkar yol olduğu kararına vardılar. Ayrıca, Slovenya yönetimi, devlet olarak tanınmak için yapılacak bir başvuru için hem zaman hem de siyasi konjonktürün elverişli olduğunu farkındaydı. İlk girişimleri, uluslararası toplumdan destek bulma arayışları oldu. Bu girişimleri sırasında Slovenya, bağımsızlığı ilan etme sürecinde Avrupalı devletlerden önemli bir destek göreceği sonucuna varmıştır. Slovenya, güvenlik tartışmalarını, Avrupa devletlerinin desteğini elde etmek ve kendi bağımsızlığını kazanmak için bir araç olarak kullanmıştır. Ayrıca kendini, Belgrat tarafından propaganda edilen eski ideolojilerine karşı, bağımsızlık için mücadele eden bir demokratik oluşum olarak sunmuştur. Slovenya Cumhuriyetinin ağırlıklı olarak Slovenlerden oluşmuş olması başka bir azınlığın bulunmaması Yugoslavya'dan bağımsızlığını pürüzsüz bir şekilde elde etmesini sağlamıştır. Slovenlerin uzun süreden beri, aynı toprak parçasında yaşamaları, uluslararası toplumun, kurdukları devleti tanımalarını önemli ölçüde etkilemiştir.

Hırvatistan'a gelince, devlet kurma konusundaki mücadeleleri hem Slovenya hem de Bosna Hersek'ten daha eski tarihlere kadar uzanmaktadır. Ayrıca Hırvatlar, biri 10. yüzyılda ve diğeri İkinci Dünya Savaşı boyunca varlığını sürdüren devletler kurmuşlardır. Ancak, İkinci Dünya Savaşı boyunca varlığını sürdüren ve Almanya tarafından desteklenen devlet, uluslararası toplum tarafından tanınmamış bir devlettir. Toplumun bu devleti, destekleyip desteklemediğini belirlemek için asla bir referandum yapılmamıştı. Bu devletin hukukiliği tartışmaya açık olsa da Hırvatistan'ın durumu, gerçekten modern zamanlardaki siyasi düşünceleri etkilemişti. Bu düşünceleri Hırvat toplumuna uyarlayan milliyetçi lider Franjo Tudjman, toplumda milliyetçi duyguların uyandırılması ve yaratılması konusunda büyük bir mücadele verdi. Bu duygular, 1980'li yıllarda daha çok yayılmış ve Yugoslavya'da Miloseviç iktidarı döneminde izlenen politikalar Slovenleri olduğu gibi, Hırvatları da oldukça endişelendirmiştir.

Tito'nun ölümünden sonra Slovenya ve Hırvatistan Federe Cumhuriyetlerinin izledikleri politikalar incelendiğinde açıkça görülmektedir ki, her iki cumhuriyette Yugoslavya'nın içinde bulunduğu durumdan gittikçe artan bir şekilde rahatsız olmalarına rağmen bağımsızlıklarını istememişlerdir. Her iki bağımsızlık ilanı da ülkedeki ekonomik durumu kötüleştiren Belgrat hükümeti'nin Sırp yanlısı yönetimi, ülke içi dengesiz kaynak dağılımı ve Yugoslavya'nın borçlarını paylaşma konusundaki eşitsizlik düşüncesi gibi faktörlerin

etkilerinden kaynaklanmıştır. Bu durum, Sırbistan'daki hükümetin Stipe Mesic adlı bir Hırvatın rotasyonla gerçekleşen Yugoslav Başkanlığına dönmesini engelleyince daha tehlikeli oldu. İki cumhuriyet de Miloseviç'in ezici ve ayrımcı yönetimine karşı çıkmakta ve özgür bir cumhuriyet olarak durumlarının tehlikeye girmesinden endişe duymaktaydılar. Slovenya ve Hırvatistan'ın algılamaları arasındaki fark şuydu: Aslında Yugoslavya'nın krizleri atlatamayacağı açık hale gelmişti. Hırvatistan bağımsızlığın yanında genişleme yönünde bir politika izleyerek, Bosna Hersek'in bazı parçalarını da topraklarına katmak isterken, Slovenya bağımsızlık istiyordu.

Bu iki cumhuriyetin uluslararası toplum tarafından devlet olarak tanınması, onların devlet olabilme koşullarını yerine getirmesinden sonra olmuştur. Bu çalışmada açıkça anlaşıyor ki, Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsız bir devlet olmalarında kendi mücadeleleri önemli bir rol oynamıştır. Slovenya, Yugoslavya sınırları içinde yer almasına rağmen, birliği oluşturan diğer cumhuriyetler ve otonom bölgelere nazaran, Belgrat yönetiminden daha bağımsız politikalar izlemiş ve gelişmiş bir bölge olmuştur. Hırvatistan ise bağımsızlığı elde etmek için tarihi argümanları kullanmıştır. Hırvat toplumunun bağımsız bir devlet kurma arzusu 10. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bu tarihi gerçeklik çerçevesinde, Hırvat toplumu ayrı bir ülke olma ve Belgrat'tan bağımsız olarak işleyen bir hükümete sahip olma isteğini arzusunu açıkça göstermiştir. Bu nedenle, uluslararası toplum Slovenya ve Hırvatistan'ın tanınma taleplerinin ardındaki nedenleri ve dayanakları açık bir şekilde anlamıştır.

Bosna Hersek'in durumu Slovenya ve Hırvatistan'ın durumundan oldukça farklılık göstermektedir. Bu cumhuriyet'in kurulduğu topraklar tarih boyunca sık sık işgallere maruz kalmıştır. Bu topraklar uzun bir süre Osmanlı İmparatorluğu tarafından yönetilmiştir. Müslüman devlet kurmayı isteyen ve yazılarıyla bunun propagandasını yapan en önemli kişi Alia İzzetbegoviç'ti. Bosna Hersekli Müslümanlar yıllar boyunca dinlerini yaşama ve kültürlerini ayakta tutmak için çabalamışlardı. Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsız olduğu düşünüldüğünde, İzzetbegoviç Belgrat ve Zagreb hükümetlerinden endişe duymaktaydı. İzzetbegoviç Bosna-Hersek'in ne "Büyük Sırbistan'nın" ne de "Büyük Hırvatistan'nın" bir parçası olmasını istiyordu. Müslümanlarla paylaştığı ortak kaygı, Belgrat rejimi altında kendilerini nasıl bir geleceğin beklediğini bilmemeleriydi. Ayrıca, dinlerini yaşamak, kültürlerini ve haklarını devam ettirme konusundaki endişeleri de sürmekteydi. Bu endişeler nedeniyle, Müslümanlar bağımsızlık için mücadeleye girişmişlerdir. Bosna Hersek için tanınma, bir anlamda Sırbistan ve Hırvatistan arasında bölüşülmekten kurtulmak için bir kaçır

yol anlamına gelmekteydi. Hersek-Bosna Hırvat Toplumunun Hırvatistan'a Sırp Cumhuriyetinin ise Sırbistan'a katılması düşünüldüğünde, bir Müslüman devletin varlığını sürdürmesi oldukça zordu. Bunun yanı sıra, bu varlığın uluslararası toplum tarafından devlet olarak tanınması güç bir durumdu. İzzetbegoviç var olan sınırları içinde birleşik bir Bosna Hersek'i destekliyordu. Bu nedenle, Bosna Hersek'i tanıma bir gereklilik olarak algılanmıştır. Bosna Hersek'in tanınması Hırvatistan ve Sırbistan'ın Bosna Hersek toprakları üzerindeki taleplerini sona erdirecekti. Bu, uluslararası güvenlik nedenlerinden çok, Bosna Hersek'in bağımsızlık isteklerinden dolayı uygulanan bir karardı. Bu temelde, Bosna Hersek örneğinde olduğu gibi gelişmelerin yol açtığı değişim, kimlik edinebilme duygusunu kamçılayabilirdi. Genişlemeci Hırvatistan ve Sırbistan'a bakıldığında, İzzetbegoviç, Bosna Hersek'in var olan sınırlarını ve Müslümanların kültürünü korumak için bağımsızlık seçeneğiyle baş başa kalmıştı.

Yugoslavya'nın dağılışını sadece milliyetçilik hareketlerinin sonucu olarak görmek mümkün değildir. Yugoslavya uluslararası toplumun isteği, uluslararası konjonktürün böyle bir gelişmeye elverişli olması ve milliyetçi hareketlerin etkisiyle dağılmıştır. Eski Yugoslavya'yı oluşturan federe devletlerden olan Slovenya, Hırvatistan ve Bosna Hersek, Yugoslavya'da yaşanan gelişmeler karşısında ilk önce gevşek bir federal yapı içinde Yugoslavya devleti içinde yaşamayı öngörürlerken, Belgrat yönetiminin Sırp milliyetçiler tarafından ele geçirilmesi ve bu yönetimin izlendiği aşırı milliyetçi politikalar, bazı devletlerin desteği ve uluslararası ortamın elverişli olması gibi bazı faktörler bu ülkelerdeki bağımsızlık taraftarlarını güçlendirmiş ve başarılı olmalarını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Adanır, Fikret (2002), "The Formation of a "Muslim" Nation in Bosnia-Herzegovina: a Historiographic Discussion", *Ottomans and the Balkans: A Discussion of Historiography*, Ed. Fikret Adanır, Brill Academic Publishers, Leiden, s.267-300.
- Bagwell, Ben (1991), "Yugoslavian Constitutional Questions: Self-Determination and Secession of Member Republics", Vol.21.
- Bartlett, William (2003), *Croatia*, Routledge, London, New York.
- Benderly, Jill, Kraft Evan, *Independent Slovenia: Orgins, Movements, Prospects*, St. Martin Pres, New York, 1996.
- Benett, Christopher (1995), *Yugoslavia's Bloody Collapse: Causes, Course and Consequences*, New York University Press, New York.
- Beloff, Nora (1985), *Tito's Flawed Legacy: Yugoslavia & the West since 1939*, Westview Press, London., New York.

- Cohen, Lerner L. (1993), *Yugoslavia's Disintegration and Balkan Politics in Transition*, Westview Press, San Francisco, Boulder and Oxford.
- Coroiic, Viladimir (1999), *Bosne I Herzegovine*, Beograd.
- Cuvalo, Ante (1990), *The Croation National Movement 1966–1972*, Columbia University Press, New York.
- Djokic, Dejan (2003), *Yugoslavisim: Histories of a Failed Idea 1918–1992*, Hurst&Company, London.
- Dragnic, Alex N.(1983), *The First Yugoslavia . Search for aviable Political System*, California.
- Dragnich, Alex N. (1992), *Serbs and Croats: The Struggle in Yugoslavia*, Harvest/HBJ Book, New York and London.
- Fine, John V. A. (2002),” The Various Faiths in the History of Bosnia: Middle Ages to the Present”,Ed.Shatzmilller, *Maya, Islam and Bosnia: Conflict Resolution and Foreign Policy in Multi-Ethnic States*, McGill Queen's University Press, Montreal,s.1-25.
- Friedman, Francine (2000), “The Muslim Slavs of Bosnia and Herzegovina (with reference to the Sandzak of Novi Pazar) Islam as National Identity”,*Nationalities Papers*, Vol.28, No.1, s.165-180.
- Goldstein, Ivo (1999), *Croatia A History*, Hurst & Co., London.
- Gow, James (1997), “Triumph of the Lack of Will: International Diplomacy and The Yugoslavia War”, Hurst & Co.,New York.
- Gow, James- CARMICHAEL, Cathie (2000), *Slovenia and Slovenes*, 2. Eds., Hurst & Co., London.
- Gross, Mirjana (1979-1980),” *Croatian National-Integrational Ideologies from the End of Ilyrism to the CREATION OF Yugoslavia*”, *Austrian History Yearbook*, Vol.15-16.
- Hall, Richard (2000), *Balkan Wars, 1912–1913: Prelude to the First World War*, Routledge, London and New York.
- Hayden, R. M. (1992), , *The Beginning of the End of Federal Yugoslavia: The Slovenian Amendment Crisis of 1989*, Center for Russian and East European Studies, The Carl Back papers, Pittsburgh.
- Hegwood, Colin (1993),”*Bosnia Under Otoman Rule, 1463–1800, The Muslims of Bosnia-Herzegovia*, Ed.Mark Pinson, Harvard University Press, Cambridge.
- Hile, Saskia (1995), “ Mutual Recognition of Croatia and Serbia”, *Europen Journal International Law* ,Vol.6,No.4,s.598-611.
<http://site.ebrary.com/lib/dicle/Doc?id=10002013&ppg=> (12.03.2007).
- Hupchick, Dennis P. (2001), *Balkans : From Constantinople to Communism*, Palgrave Publications, New York.
- Ibrahimagic, Orner (1999), *Politiki Sistem Bosne I Herzegovine*, Sarajevo.
- Iglar, Richard F. (1992), ” The Constitutional Crisis in Yugoslavia and The International Law Of Self-Determination: Slovenia's And Croatia's Right To Secede”,*Boston College International and Comparative Law Review*,Vol.15,No.1,s.70-77.
- Irvine, Jill A. (1997), “*Ultranationalist ideology and state-building in Croatia, 1990-1996.*”, *Problems of Post-Communism*, Vol.44,No.4,s.8-27.
- Izetbegović, Alija (2003a), *Inescapable Question*, Islamic Foundation, London.
- İzetbegović, Aliya (2003b), *Tarihe tanıklığım, çevirenler: Ahmet Demirhan, Hanife Öz ve Alev Erkilç*, Klasik Yayınları, İstanbul.
- Jelavich, Barbara (1983), *History of The Balkan, Twentieth Century*, vol.2, Cambridge University Press, Cambridge.

- Joes, J.Anthony (1996), *WARFARE, Guerrilla : A Historical, Biographical and Bibliographical Sourcebook.*, Greenwood Press, Westport.
- Klajic,Nada (1989), *Srednjevekovna Bosna,Belgrade.*
- Lampe, Jhon R. (1996) , *Yugoslavia as History*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Malcolm, Noel (1994), *Bosnia: A Short History*, New York University Press, New York.
- Meier, Victor (1999), *Yugoslavia: History of Its Demise*, translated by Sabrina P. Ramet, Routledge, London and New York.
- Miller, Nicolas J.(1997), “Between Nation and State, University of Pittsburgh Press,Pittsburg.
- Mulaj, Klejda (2006), “A recurrent tragedy: Ethnic cleansing as a tool of state building in the Yugoslav multinational setting”, *Nationalities Papers*, Vol.34, No.1, s.20-45.
- Pavkovic, Aleksandar (1996), *The Fragmentation of Yugoslavia: Nationalism in a Multinational State*, Great Britain, MacMillan Pres Ltd.
- Pavkovic, Aleksandar (2000a) , “ Recursive Secessions in Former Yugoslavia: Too Hard A Case for Teories of Secessions”, *Political Studies*, Vol.48,No.3,s.92.
- Pavkovic, Aleksandar (2000b), *The Fragmentation of Yugoslavia: Nationalism and War in the Balkans*,2. edition, St. Martin’s Press, New York, London.
- Peric, Zivojn (1906), *O Pravnom Polozaju Bosanaca i Hercegovaca u Stranim Drzavama,Belgrade.*
- Pinson, Mark (1993), *The Muslims of Bosnia-Herzegovina Under Austro-Hungarian Rule, The Muslim of Bosnia-Herzegovina*, ed. Mark Pinson, Harvard University Press, Cambridge.
- Powers, Gerard F. (1996), “ Religion,Conflict and Prospects for Reconciliation in Bosnia, Croaitia and Yugoslavia”, *Journal of International Affairs*,Vol.50,No.1, s.218-145.
- Radan, Peter (2001), *The Break-up of Yugoslavia and International Law*, Routledge, London and Newyork.
- Ramet, Sabrina P. (1992), *Nationalism and Federalism in Yugoslavia, 1962-1991*,2.Ed., Indiana University Press, Bloomington.
- Rich, Roland (1993), “Recognition of States: The Collapse of Yugoslavia and the Soviet Union”,*Europen Journal International Law*, Vol.4,No.1,s.36-65.
- Rippin, Andrew (2008),*World Islam V4: Critical Concepts in Islamic Studies [Hardcover]*, Routledge,London.
- Rogel, Carole (1996),in the *Begining the Slovenes from the Seventh Century to 1945, Independent Slovenia: Orgins,Movenment, Prospects*, Jill Benderly and Evan Kraft (Ed.), St.Martin’s Pres,New York.
- Rogel, Carole (1998), *The Breakup of Yugoslavia and The War in Bosnia*, Greenwood Press, London.
- Rupel, D. (1994) “Slovenia Shift from the Balkans to Central Europe”, *Independent Slovenia: A Small State and the New Europa*, Ed. Jill Benderly & Evan Kraft, Flint River Press, London.
- Samary, Catherine (1995), *Yugoslavia Dismembered*, Monthly Review Press, New York.
- Selver, Mustafa (2003), *Balkanlara Stratejik Yaklaşım ve Bosna*, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Silovic, Darco (2000), “ The International Response to The Crisis in Yugoslavia”, *The Lessons of Yugoslavia*, Ed. Meta Spencer, Haworth Press, New York.
- Stojanovic, Sevozar (1995), “ The Destruction of Yugoslavia, *Fordham International Law*, Vol.19,No.2,s.345-370.
- Taşar, M. Murat – Metin, Burhan, Ünalay, Altay (1996), *Bosna Hersek ve Postmodern Orta Çağa Giriş*, Birleşik Yayıncılık,İstanbul.

Azarkan, E. (2011). Slovenya, Hırvatistan ve Bosna'nın bağımsızlık mücadeleleri ve Yugoslavya'nın dağılışı
Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,[Bağlantıda]. 8:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Wandruszka,Adam and Urbanitsch (1974), Peter, Die Habsburgermonarchie: Verwaltung and
Rechtsswesen Band II, Vien.

Weller, Marc (1992), “ The International Response to The Dissolution of The Socialist
Federal Republic of Yugoslavia”, *AmericanJournal of International Law*, Vol.86,
No.3,s. 569-607.